

NÁRODNÍ INSTITUT
PRO DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ

SBORNÍK

**Vybrané literární práce
z literární, historické
a fotografické soutěže**

DANIEL

16. ročník - 2018/2019

SOUTĚŽ DANIEL 16. ROČNÍK 2018–2019 – LITERÁRNÍ ČÁST
Výsledková listina – I. kategorie
(8. a 9. ročník ZŠ a odpovídající ročníky víceletých gymnázií)

Pořadí	Autor příspěvku	Rok nar.	Adresa školy (kraj)	Název příspěvku
1. místo	Neuděleno			
2. místo	Neuděleno			
3. místo	Daniel Beníšek	2004	ZŠ, 1. máje 4, 277 06 Lužec nad Vltavou	Buď já, nebo oni
Čestné uznání	Jitka Paterová	2004	5. ZŠ Kladno, Moskevská 2929, 272 04 Kladno	S pozdravem Rebeca
Čestné uznání	Adéla Kotranová	2005	ZŠ, 1. máje 4, 277 06 Lužec nad Vltavou	Jak nás zajali

Výsledková listina – II. kategorie (střední školy)

Pořadí	Autor příspěvku	Rok nar.	Adresa školy (kraj)	Název příspěvku
1. místo	Neuděleno			
2. místo	Jan Schneider	2001	Gymnázium Olomouc – Hejčín, Tomkova 45, 779 00 Olomouc	Goldsteinova kavárna
3. místo	Barbora Bulánková	2001	Gymnázium Dr. Emila Holuba, Na Mušce 1110, 534 01 Holice	Svědectví bez soudu

SOUTĚŽ DANIEL 2019 – historická část – Výsledková listina I. kategorie

Pořadí	Autor příspěvku	Rok nar.	Adresa školy (kraj)	Název příspěvku
1. místo	Veronika Hrabětová, Karolína Hodačová, Michal Veselý, Vladko Buzalka	2003	ZŠ Líbeznice, Měšická 322, 250 65 Líbeznice	Kojetický pomník
2. místo	Martina Krocová	2005	ZŠ a MŠ Stupno, Stupno 62, 338 24 Břasy	Opakujeme chyby minulosti?

Pozn.: Ve II. kategorii nebyla oceněna žádná práce.

Obálka sborníku byla vytvořena s využitím fotografie „Bratrství/Brotherhood“ studentky třetího ročníku Střední odborné školy zdravotnické v Ústí nad Labem Adély Málkové.

vybrané literární práce
z literární, historické
a fotografické soutěže

DANIEL

16. ročník - 2018/2019

Obsah

Úvod	3
Bud' já nebo oni (Daniel Beníšek)	5
S pozdravem Rebeca (Jitka Paterová)	7
Jak nás zajali (Adéla Kotranová)	8
Goldsteinova kavárna (Jan Schneider).....	11
Svědectví bez soudu (Barbora Bulánková).....	15
Dávný odkaz (Jan Kubíček)	20
Osud jedné dívky (Klára Hlaváčová	21
Její svět zalije tma... (Václav Kropáček)	23
Marie (Zuzana Osobová)	26
Maminčin úsměv (Tereza Třetinová)	31
Směr „Germany“ (Jan Schneider).....	33
Sklenice vína (Tereza Třetinová)	36
Když zachráníš jeden život, zachráníš svět (Milena Blažková)	38
Tajemství sklenic (Michaela Augustinová)	40
Cena života (Vít Mrkvica).....	44
Preludium a fuga h moll (Michaela Augustinová).....	46

Úvod

Národní institut pro další vzdělávání (NIDV) je přímo řízená organizace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) s celostátní garancí dalšího vzdělávání a profesního rozvoje pedagogických pracovníků škol a školských zařízení včetně školských zařízení pro zájmové vzdělávání. Mnoholetá tradice a zkušenosti v oblasti vzdělávání a rozsáhlá síť našich metodiků, odborných garantů i externích spolupracovníků nám mimo jiné umožňuje kvalitní a celoplošnou realizaci úkolů vyplývajících ze státních priorit i rezortních projektů Ministerstva školství. Pro cílové skupiny zajišťujeme komplexní nabídku vzdělávacích a konzultačních služeb, metodickou a odbornou podporu a zároveň dokážeme operativně reagovat na aktuální i specifické potřeby a požadavky škol a pedagogů v jednotlivých krajích České republiky. Garantujeme také systémovou péči o nadané či mimořádně nadané děti a mládež a cílenou podporu pedagogů pro práci se specifickými skupinami žáků, jako např. děti/žáci-cizinci či společné vzdělávání.

Oblasti podpory nadání se v NIDV věnuje oddělení Talentcentrum, které je členem Sítě evropských talentcenter na podporu rozvoje nadání a péče o nadané. Od roku 2014 je v souladu s Konceptí Podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014-2020 pověřeno MŠMT vytvořením Systému podpory nadání v ČR. Cílem systému je maximální rozvoj a plné využití potenciálu všech dětí včetně rozvoje jejich tvořivosti, a to již od předškolního věku. Tato podpora je dlouhodobá a systematická. Zahrnuje oblasti formálního, zájmového i neformálního vzdělávání.

Systém podpory nadání vychází z aktivit, které se již osvědčily. Navíc by měl přinést propojení organizátorů a dalších subjektů, které se na odhalování, podpoře a uplatnění nadání dětí a žáků jakýmkoli způsobem podílejí.

Pedagogům může systém nabídnout přehled o dostupných aktivitách včetně možností vzdělávání a o dlouhodobých záměrech krajů v oblasti podpory nadání. Žákům a dalším aktérům pak může přinést informovanost o nabídce možností podpory nadání v jejich kraji či na celostátní úrovni.

Do systému jsou zařazeny také další aktivity organizované Talentcentrem NIDV: program Talnet a soutěže (aktuální informace o Systému podpory nadání včetně soutěží a Talnetu naleznete na www.talentovani.cz). Talentcentrum garantuje 15 soutěží vyhlášených MŠMT a určených především pro žáky základních a středních škol v celé ČR, mezi něž se řadí i soutěž Daniel.

V letošním ročníku soutěže Daniel se objevila celá řada příspěvků, které nás velmi silně oslovily. S nejzajímavějšími z nich se můžete seznámit i Vy prostřednictvím tohoto sborníku.

Vaše NIDV

„Šum stromů. Chladný ranní vánek a ohýbající se stébla trávy. Listy na stromech a klokoť vody v potoce. Myšlenky plynoucí hlavou. Okamžiky, když pocítíte hluboko uvnitř sebe dotek naprosté sounáležitosti nebo nekonečné harmonie života samého. I nejmenší a pro někoho také nejbezevznamnější chvíle bytí. To vše je život. Jediněčný. Nedocenitelný. A konečný. Ten, kdo pochopí skutečný význam těchto myšlenek, nalezl i moudrost a mír.“

(úryvek z oceněné práce 11. ročníku soutěže Daniel – Vít Mrkvica, ZŠ Emila Zátopka, Kopřivnice)

Sborník vybraných oceněných prací 16. ročníku

literární části soutěže Daniel 2018/2019

- soutěž věnovaná problematice holocaustu a rasismu -

Vážení přátelé soutěže Daniel, vážení a milí autoři, pedagogové, rodiče, rádi bychom Vám sdělili, že v letošním roce se NIDV se soutěží Daniel loučí a 16. ročník byl tedy naším společným posledním. Za dobu její existence přečetli naši hodnotitelé stovky literárních příspěvků a historických studií a prohlédli velké množství fotografií. Vybrat z nich ty nejzajímavější práce, v nichž jste Vy, jejich autoři, toto nesnadné, ale stále aktuální téma zpracovali nejpůsobivějším a neotřelým způsobem, nebylo vždy jednoduché. Svému úkolu se spolu s námi snažili dostat s velkým nasazením a maximální pozorností. Soutěž Daniel vznikla u příležitosti vyhlášení 27. ledna Dnem památky obětí holocaustu a prevence zločinů proti lidskosti. Z toho vycházelo i její téma – holocaust a jeho reflexe, současné rasové problémy a problematika soužití různých etnik v ČR. Záměrem soutěže bylo oslovit žáky od 8. ročníku ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií (I. kategorie soutěže) a studenty všech typů SŠ (II. kategorie soutěže). Občas se však objevily i práce žáků 7. třídy. Zájemci mohli zasílat své příspěvky do tří soutěžních oborů: literárního (poezie, povídky, fejetony, eseje a další literární formy s uvedenou tematikou), historického (dějepisné studie týkající se tématu) a fotografického. Dovolte nám, abychom těchto několik řádků věnovali všem těm, kteří se na soutěži za celou dobu její dosavadní existence podíleli: Vaším učitelům, kteří Vás při Vaší práci vedli, hodnotitelům prací všech tří oborů, rodičům, kteří Vás podporovali a podporují. Soutěž od prvních ročníků probíhala ve spolupráci s celou řadou institucí, organizací i osobností, pro jejichž činnost je uvedená problematika zásadní a určující a bytostně se jich dotýká. Na organizaci se spolupodíleli především Kulturní a vzdělávací centrum Židovského muzea v Praze, dále také Muzeum romské kultury v Brně, Památník Terezín, Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém, Centrum vizuální historie Malach, Občanské sdružení Respekt a tolerance a celá řada dalších osobností a institucí. Také jim patří naše poděkování. Hlavní dík však patří Vám, kteří jste se nad tímto jistě nesnadným, ale nesmírně závažným a bohužel stále aktuálním tématem zamýšleli a rozhodli se věnovat mu svůj čas, něco vytvořit a svůj příspěvek nám zaslat. Prostřednictvím tohoto sborníku se můžete seznámit s příspěvky, které porotce zaujaly nejvíce v letošním ročníku, ale také s ukázkami nejzajímavějších prací uplynulých pěti let.

„Je půl roku po válce. Z nemocnice, kam jsem byl odvezen přímo z Osvětimi a kde jsem strávil několik měsíců, moje kroky vedou rovnou ke kavárně. Zesláblý a unavený si sednu k zaprášenému stolu. Z peněženky vytahuji fotografii Marie, je to to jediné, co mi po ní zbylo. Divám se na poničené tapety a rozbitá zrcadla. V tu chvíli ke mně bílá jemná ruka přisune šálek kávy.“

„Vítám vás doma,“ slyším jakoby ze sna. V smutných očích a unavené tváři poznávám Terezu Amschelbergovou. „Jako jediní jsme s bratrem přežili,“ mluví tiše a podává mi cukřenku. „Budeme to tady muset opravit, co říkáte?“ Neříkám nic.“

(úryvek z oceněné práce 16. ročníku soutěže Daniel – Jan Schneider, Gymnázium Olomouc – Hejčín)

Poznámka: Příspěvky ve sborníku mohou být redakčně upraveny či kráceny.

Organizátorem a garantem 17. ročníku soutěže Daniel v roce 2020 bude **Český spolek přátel Izraele.**

www.cspi.cz

Bud' já nebo oni

Daniel Beníšek, ZŠ, 1. máje 4, 277 06 Lužec nad Vltavou

I. kategorie, 3. místo

Bud' se k nim přidám, nebo půjdu na smrt. Napadlo mě, když jsem jako každý večer usedl za svůj stůl. Tahle myšlenka mne trápí už dlouhou dobu, škrábe se mi na mysl, ničí mě. Takovýto nátlak jsem ještě nikdy nezažil. Nerad bych dopadl jako můj bratr, který již ve válce padl. Bylo mu pouhých sedmnáct let, na frontě nepřežil ani měsíc. Když domů přišla zpráva o jeho smrti, byl jsem tak otřesen, že jsem neuronil ani slzu. A potom tohle. Když jsem poprvé narukoval, moje volba byla jasná - pracovní tábor. Nikdy jsem nechtěl držet zbraň, natož někomu ublížit, či snad zabít. To jsem však nečekal, co mě potká. Ani ve snu by mne nenapadlo, jaká zvěrstva dokáže napáchat lidská ruka. Už při mém příchodu mi bylo jasné, že všechno bude jinak, než mi slibovali. Pracovní tábor totiž nenese štiplavý zápach na uhel spáleného masa a nezní jím symfonie bolesti a utrpení. Netrvalo mi dlouho, než mi došlo, kam mě odvezli - koncentrační tábor.

Mé ideje se rozplynuly stejně jako mlha nad ranní rosou. Bylo to mé první ráno v koncentračním táboře, a i když jsem byl strážným, připadal jsem si jako vězeň. Vězeň v mé vlastní hlavě. Stačilo jen přihlížet, co těm ubožákům dělají a cítil jsem se mizerně. S každým výkřikem bolesti jsem musel zavírat oči, musel jsem si představovat, že jsem někde jinde. Byl jsem svědkem nesmírné nacistické krutosti, když bez mrknutí oka popravili ani ne desetileté dítě, které se přes plot snažilo dostat ke své mamince. Málem jsem omdlel, když malá ručička bezvládného těla dopadla na špičku mé boty. Chtěl jsem ji zachránit, ale nemohl jsem. Od té doby jsem si pořád říkal, bud' já, nebo oni.

S ostatními dozorci jsem se moc nebavil, což mi na psychické pohodě nepřidalo. Byli dokonce tací, kteří se hádali o to, kdo zabil nejvíce židů. A nejhorší na tom všem bylo, že jsem pomalu ztrácel sebe samotného. Pomalu jsem přestával soucítit s oběťmi a snažil jsem se myslet jen sám na sebe. Postupem času jsem se mohl dívat, co těm chudákům dělají. Cítil jsem, že se stávám jedním z nich. Pár dozorců se se mnou začalo i bavit. Netoužil jsem po jejich pozornosti, ale už jsem nemohl vystát samotu.

A pak přišla smrtelná rána. V popravčí četě chyběl jeden muž a mí noví „přátelé“ mě na to místo navrhli. Nemohl jsem nic dělat. Dokonce jsem přestal psát domů své matce, styděl jsem se za sebe. Už to takhle dál nevydržím. Stala se ze mě zrůda, která se nebojí vztáhnout ruku na cizí život. Jsem snad bůh, abych si mohl hrát s životy ostatních???

Cítil jsem obrovský strach, hněv a beznaděj. Ještě před pár měsíci by mne ani ne-
napadlo, že se ocitnu na místě jaké je toto. Stýská se mi po domově. Chci z tohoto
bohem zapomenutého místa už vypadnout, ale nevím, jestli je to vůbec možné.
I když se odsud dostanu, tak mě budou stejně navždy pronásledovat vzpomínky.
A dnes tu opět sedím nad svým stolem zoufalejší než kdy předtím. Nevím, jestli jsem
se na začátku rozhodl správně.

Po pár dnech beznaděje mne napadá jen jediné východisko. Sedl jsem si za svůj stůl
jako obvykle. Pomalu jsem vytáhl svou zbraň. Zvědavě jsem si ji prohlédl a ušklíbl
se. Bylo mi směšné, že věc, kterou jsem tolik nenáviděl, mi dnes přijde jako jediné
východisko. Položil jsem si ji ke spánku. Hlaveň mě zastudila na holou kůži.

Zavřel jsem oči. Naposledy jsem se a...

S pozdravem Rebeca

**Jitka Paterová, 5. ZŠ Kladno, Moskevská 2929, 272 04 Kladno
I. kategorie, čestné uznání**

Milá teto,

doufám, že se máš dobře. Myslím ale, že ano, protože nejsi Židovka a unikla jsi pronásledování. Já ale takové štěstí neměla. Od začátku války jsme se s maminkou a bratrem skrývali před německými vojáky, kteří nás zabíjejí jen kvůli žluté hvězdě, kterou musíme nosit na hrudi. Jenže při domovní prohlídce nás našli a nechali odvézt do Osvětimi. Maminku s bratříčkem ale přidělili do jiné části tábora. Od té doby jsem je neviděla a nevím, jestli jsou naživu. Tím mi Němci ublížili ještě více, než když mi do ruky nechali vytetovat číslo. Vůbec s námi nezacházejí jako s lidmi. Jsme pro ně jen odpad, který by mohl ohrozit „čistou rasu“. Vzali nám všechny věci a jediné, co mi zbylo, je vězeňská uniforma, miska na jídlo a tenhle papír, který jsem našla mezi uvolněnými prkny postele. Ačkoliv to možná zní podivně, je ten papír tím nejcenějším, co mám. Ani nevíš, jak moc tu trpím. Ráno jsem poslána do práce – pomáhám vařit jídlo pro vězně. Většinou je to polévka převážně z vody, ve které plave pár kusů zeleniny, a k tomu rozdávám okorálý chléb. Nemusím snad říkat, že po úmorné práci takové jídlo nenasytí, a tak jsou všichni podvyživení a vyhublí. Po práci odcházím zpět do budovy, pokud není vyhlášen apel. Apel je nástup k sečtení vězňů, ale Němci nás rádi nechávají stát i několik hodin. Pokud někdo padne únavou, je zastřelen. Nikdo mu nesmí pomoci vstát, pokud také nechce přijít o život. Člověk tady musí být sobec, aby mohl přežít. Zrovna se dívám z okna na vysoký, tlustý komín – komín krematoria. Bez přestání se z něj snáší šedý popel, který je to jediné, co zbylo po mrtvých. Lidé tu umírají neustále. Někteří při práci, jiní hladem, nemocí nebo únavou. Někoho čeká smrt v plynové komoře, nebo mnohem horší osud – vybere si ho na pokus „anděl smrti“ Josef Mengele. Tikají nad námi neviditelné hodiny a každou minutou, každou vteřinou jsem blíž svému konci. Pravděpodobně nikdy tenhle dopis nedostaneš. Přesto však je tím jediným, do čeho můžu vložit své pocity – strach, zoufalství, smutek a beznaděj. Víím, že kdyby tenhle dopis našli, čekala by mě dlouhá a bolestivá smrt. Pokud se k tobě ale tahle zpráva dostane, schovej si ji a po válce nechej zveřejnit. Lidé by měli vědět, jak jsme trpěli. Že se takové bezpráví opravdu dělo a pokud budou chtít zničit důkazy o něm, je tohle jediné, co ukáže pravdu. Vkládám do toho zbytky své naděje. Není totiž žádná možnost, jak odsud utéct. Odtud vede jediná cesta, a to komínem krematoria. Už jsem popsala celý papír a zbývá mi se jen rozloučit. Zřejmě mě už nikdy neuvidíš, ale nezapomeň na to, že jsem žila, trpěla a jako vězeň zemřela.

S pozdravem Tvá neteř Rebeca

Jak nás zajali

Adéla Kotranová, ZŠ, 1. máje 4, 277 06 Lužec nad Vltavou

I. kategorie, čestné uznání

Ležela jsem v posteli a najednou jsem slyšela, jak někdo vešel do pokoje. Lekla jsem se, ale oči jsem nechala zavřené. Najednou jsem ucítila proužek teplého světla na mé tváři, otevřela jsem oči a oslepilo mě prudké světlo, maminka rozsvítila. Líně jsem zívla a začala pomalu vstávat z postele, jak ráda bych se podívala na Prahu zahalenou v mlze. Maminka řekla, ať jdu dolů na snídani, a zavřela za sebou dveře. Vzala jsem si své oblečení označené žlutou hvězdou. Najedla jsem se, sbalila jsem si svoji aktovku, ale vyrazit do školy jsem už nemohla.

Vyšla jsem před dům, stačilo jen pár kroků a už do mě někdo schválně narazil. Slyšela jsem, jak si o mně povídají a jak mnou pohrdají. Utekla jsem do slepé uličky a začala plakat, mrzelo mě, že mě lidé nemají rádi jen proto, že jsem Židovka. Byla jsem chytrá a milá, každý to o mně říkal, když jsem ještě nenosila žlutou hvězdu. Měla jsem chuť vzít hvězdu a spálit ji na popel, ale věděla jsem, že nemůžu, prostě nesmím. Překonala jsem tedy vztek, otřela jsem si oči, zhluboka se nadechla a šla zpět na rušnou ulici. Stačilo jen pár kroků a stála jsem před budovou školy. Zadržela jsem dech a rychle vydechla, sklonila jsem hlavu a spěšně prošla kolem školy, jako když neexistuju.

Dorazila jsem domů, otevřela jsem dveře a zabouchla je za sebou, lehla jsem si do postele, zabořila obličej do polštáře a brečela jsem. Uslyšela jsem zvonek a seběhla jsem ze schodů, abych se podívala, kdo zvoní. Uviděla jsem, jak se táta dívá do kukátka na dveřích a ukazuje mamce, aby se schovala. Zahlédl můj pohled a vyděšeně mi ukázal, ať jdu nahoru. Vyběhla jsem tedy pár schodů a přikrčila se tak, abych mohla skulinkou sledovat, co se dole děje.

Táta si odkašlal a v klidu otevřel dveře. Muž ani nepozdravil a řekl otci: „Doslechli jsme se, že tu prodáváte starožitnosti.“ Otec přikývl. Muž vytáhl pár drobných a chtěl všechny starožitnosti za velmi malou částku. Otec okamžitě odmítl. Matka už to nevydržela, vyběhla z kuchyně jako by právě vařila oběd a řekla otci: „Dej mu to.“ Otec odmítl, věděl, že to dopadne špatně, ale chtěl si zachovat hrdost. Muž své peníze schoval a odešel, při odchodu se zmínil: „Toho budete litovat.“ Otec zavřel dveře a zhluboka vydechl, skoro jako by po celou tu dobu zadržoval dech. Rychle jsem vyběhla schody a schovala se do pokoje, aby mě otec nezaregistroval.

Začalo se chýlit k večeru a já si malovala výhled z okna, tak jak jsem si ho pamatovala z dob, kdy okna nemusela být zabeďněná. Do pokoje vešla po chvilce mamka, aby mi řekla, že je už pozdě a mám jít spát, zhasla mi lampičku, která byla jediným

světlem při kreslení obrázku. Odsunula jsem se od stolu, zastrčila židli a ulehla do postele. Zavřela jsem oči a přemýšlela jsem o tom muži, co chtěl starožitnosti. Ta věta, kterou řekl, mi utkvěla v paměti.

Zdál se mi sen o tom, že stojím v kruhu lidí a všichni dokola opakují: „Budeš litovat!“ Stále zvyšovali hlas. Začala jsem si zakrývat uši, ale i přesto jsem to stále slyšela, byla to noční můra. Najednou jsem sebou cukla a posadila se. Rychle jsem dýchala a srdce mi strašně bušilo. Podívala jsem se na okno, do pokoje mi pronikl slabý paprsek měsíčního světla. Jak ráda bych odhrnula závěs a pozorovala úplněk. Odhrnula jsem deku a vylezla z postele. Z mého přemýšlení mě něco vyrušilo. Někdo rozzlobeně a hlasitě zabouchal na vchodové dveře, lekla jsem se. Po malých krůčcích jsem šla směrem ke dveřím a už už jsem měla kliku na dosah ruky, když tu dveře rozrazil otec. Jen tak tak jsem stačila uhnout. Popadl mě za ruku a táhl dolů ze schodů. Nevěděla jsem, co se děje. Bylo mi tehdy třináct let.

„Co se děje?“ ale otec neodpověděl. Odvedl mě do sklepa a posadil k matce, která tam už čekala. Vzala si mě do náručí a pevně mě objala, věděla jsem, že mi na moje otázky neodpoví, a tak jsem se už víc neptala. Posadila mě pod schodiště a řekla mi, ať jdu co nejvíce dolů do tmy, která je pod schody. Pak si sedla vedle mě a tiskla si mě k hrudi.

Dveře se rozrazily a ti lidé v nich začali něco křičet německy. Matka se začala houpat ze strany na stranu, bylo vidět, že má velký strach. Začali křičet na mého otce a odvedli ho pryč. Všechn drahý majetek nám vzali a začali prohledávat dům, bylo mi jasné, že o nás vědí a nepřestanou nás hledat, dokud nás nenajdou. Slyšela jsem jednoho vojáka, jak jde nad našimi hlavami.

Našli nás! Neopatrně nás vzali za ruce a táhli pryč. Dali nás do nějakého vagónu a odvezli. Dojeli jsme na místo. Nahnali nás do jiného vagónu, ve kterém bylo podstatně víc lidí a nedalo se tam ani dýchat. Na jedné straně byl kýbl s vodou, na druhé kýbl na potřebu. Po cestě někteří z nás zemřeli, ale moje rodina vydržela. Vagón zastavil. Vystoupili jsme ven, kde stáli vězni s pruhovanými obleky a odnášeli z vagónů mrtvé. Nás mezitím rozdělili na muže a ženy. To bylo naposledy, kdy se mě otec dotkl a řekl: „Postarejte se o sebe!“ Už jsem ho nikdy neviděla, odešel.

S maminkou jsme šly na konec řady a postupně postupovaly davem vpřed. Tam stál nějaký muž a posílal ženy napravo, nebo nalevo. Za námi si nějaké ženy šuškaly, že se jedná o „DOKTORA SMRT.“ Došly jsme až k němu, podezíravě si nás prohlédl a posunul směrem do tábora.

Došly jsme do místnosti, kde jsme se musely svléct, oni nás oholili dohola a vytetovali nám číslo, které nás provázelo po celou dobu v Osvětimi. Bylo to peklo, den ode dne jsem hubla a ztrácela síly. Pracovaly jsme tvrdě a každý, kdo byl nemocný nebo slabý, byl zabit. Po nějakém čase onemocněla i má matka. Nechtěla jsem, aby umřela, tak jsem jí nechávala svůj příděl potravy, aby načerpala sílu. Ale nepomáhalo to. Nemoc se snažila dlouho skrývat, ale za čas se na to stejně přišlo. Když ji odváděli, dívala se na mě, nemohla jsem nic dělat, jen jsem brečela.

Po pár dnech od odchodu matky jsem měla čtrnácté narozeniny, ale byla jsem jako dospělá. Věděla jsem, jak to v táboře chodí, takže jsem se obešla bez cizí pomoci. Pomalu jsem začala ztrácet naději, ale i ten nejmenší kousek naděje stačil. Jen doufat. V Osvětimi jsem strávila dva roky, které na mně zanechaly psychické i fyzické následky.

Poslední překážkou byl takzvaný pochod smrti, při kterém se chtěl Hitler zbavit svědků. Každý dostal misku a vyrazilo se na nekonečnou cestu. Šly jsme dnem i nocí a byly jsme vyčerpané. Nesmělo se zastavit, každý, kdo se zastavil, byl zastřelen. Počkala jsem tedy na příležitost, až se budu moci schovat pod mrtvolu. Byl to nějaký muž, byla jsem drobná, takže to šlo snadno. Když už jsem neslyšela žádné zvuky, odplazila jsem se do stavení na druhé straně cesty a vyčerpáním jsem usnula.

Vzbudil mě hluk, s námahou jsem zvedla hlavu a otevřela oči. Přede mnou stál voják a říkal, že Hitler je mrtvý. Byl to Rus. Ruští vojáci takovéto domečky prohledávali a nacházeli ty, co přežili konec války.

Přežila jsem. Díky své vůli a víře.

Goldsteinova kavárna

Jan Schneider, Gymnázium, Tomkova 45, 779 00 Olomouc - Hejčín
II. kategorie, 2. místo

„Hele, Tondo, a ještě nikdy tě nenapadlo seškrábat to zlato z toho všeho tady? Jsou to přece pláty zlata, že jo? Víš, jakou má dneska cenu. Vždyť bys mohl bejt pěkně bohatěj!“

„Budu zavírat, tak už to dopij, ať můžu jít...“

„Ne, ale vážně, koukej na ty sloupy!“

„A já ti už vážně říkám, abys šel...“, vytlačím posledního zákazníka dveřmi ven, zabouchnu a zamknu. Musím se o tuhle kavárnu, někdy ovšem i noční podnik, starat, protože mi byla svěřena. Jako by to bylo včera, když si vzpomenu na ten nadšený bratrův výraz, jak zazvonil, já otevřel dveře a on měl úsměv od ucha uchu. Stál tam s rukama v kapsách a pořád kroužil rukou v té pravé. Cinkalo to, štěrchalo a on pořád jen kroužil a kroužil a snad mi ani nechtěl říct, co mi chce.

„Něco pro tebe mám, bráško. I když to neuhádneš, stejně zkus hádat.“

„Na tohle nemám náladu, takže mi to buď řekni hned, nebo běž pryč!“

„Dobře, dobře, řeknu ti to hned. Ty máš rád umění, že jo? Mně se pro tebe podařilo vybojovat tu načančanou Goldsteinovu kavárnu, co stojí na náměstí.“

„Myslíš tu secesní?“

„Barokní, nebo secesní, to je jedno, víš, že se o tohle moc nezajímám. Ani netušíš, jaký byl o ni zájem. A já ji získal pro tebe!“

A vytáhl z té kapsy klíče. Goldsteinova kavárna se nachází v Goldsteinově domě, což je původně klasický měšťanský dům, přestavěný v roce 1906 do secesní podoby. Jak už z názvu vyplývá, dům byl ve vlastnictví rodiny Goldsteinů. V přízemí je prostorná kavárna a nad ní ještě dvě patra, ve kterých jsou byty, ale teď v nich nikdo nebydlí. Kavárna byla populární především za dob první republiky, kdy patřila mezi nejluxusnější podniky ve městě. Scházeli se tam hlavně herci a umělci. Všechny majetky Goldsteinů byl však hned po obsazení Československa Němci zabaven. Byli totiž Židé. Stačili včas uniknout do Anglie, protože podle předchozího politického vývoje vpád nacistů očekávali. Nacisté pak začali usilovně přemýšlet, komu kavárnu svěří, aby jim tento vyhlášený podnik vydělával peníze dál. Můj bratr Alois s Němci spolupracuje. Já sám vlastně ani nevím, jestli z ideologických důvodů, nebo čistě pro svůj vlastní prospěch. Osobně bych to tipoval spíše na to druhé, ale bratr mi byl vždycky relativně vzdálený, proto jsem překvapen, že tak stál o to, vybojovat kavárnu pro mě. Nebudu si nic nalhávat, prospěchářů a supů využívajících cizí neštěstí je spous-

tu. Jsem proto dvakrát tak překvapen, že kavárnu dostal můj bratr, který není nijak zvlášť zodpovědný ani schopný. Nikdy v ničem nevynikal a o nic se krom peněz nikdy nezajímal. Mám strach, do čeho se zapletl, jak daleko s tou ochotou spolupracovat až zašel. Jakmile se totiž člověk upíše ďáblu, velmi těžko se z toho potom může vyvléct. A co huř, Alois v podstatě tím předáním klíče smlouvu s peklem podepsal i za mě. Odmítnout však nešlo, nadělal bych problémy celé své rodině. Podnikání za války nepatří mezi nejjednodušší činnosti a já mám na starosti hned dvě. Už něco přes dvacet let se živím výrobou klavírů a pian různých druhů. Vždycky jsem chtěl být spíš klavírním virtuózem, ale neměl jsem dostatečnou vůli ani talent. Rozhodl jsem se však u tohoto nástroje zůstat, a proto jej aspoň vyrábím. V dílně nás pracuje šest a společně to táhneme od začátku. Postupem času jsme se vypracovali mezi nejlepší firmy v Československu, nyní bohužel v Protektorátu. Výroba je náročná a trvá dlouho, ale my vše děláme pečlivě, ze šumavského dřeva, jež patří mezi ta nejkvalitnější. Nemám se tedy vůbec špatně, ale to, co jsem dostal na starost teď, je značně náročnější. Židé se stali pro nacisty nepřáteli číslo jedna. Jeden můj spolupracovník je také Žid, a když si pro Lea přišli, tedy jakýsi bezvýznamný voják a můj bratr, ten snad proto, abych nekladl odpor a nesnažil se jim v tom zabránit, namluvil jsem jim, že Leo je naprosto nezastupitelný v práci, kterou dělá, a pokud chtějí, aby se pro německou Říši vyráběly takto kvalitní klavíry, musí tu zůstat. Židé už totiž v téhle chvíli pracovat nesmí. Zvláště pak tomu vojákovi jsem zdůraznil, že jeho nadřízení o všem vědí a Leo tu pracovat může. Nevěřil mi, ale ještě větší strach měl ze svých nadřízených, bál se, aby neudělal chybu, to bylo vidět.

„Ověřím si to, ale pokud mi lžete, přijdeme si i pro vás!“ vyhrožoval. Pak on i bratr odešli.

Leo mi se slzami v očích děkoval.

„Ještě mi neděkuj, teď musíš rychle pryč, protože budou určitě za chvíli zpátky a z toho už se nedostaneme ani jeden.“

„Jenže já nemám, kam se schovat...“

A v tu chvíli mě napadlo bláznivé řešení, které snad ani nemohlo vyjít.

„Schovej se v mojí kavárně. Té, která je na náměstí, však víš. Tady máš klíče. Vzadu za barem je místnost, kde uskladňujeme potraviny. A v té místnosti je poklop, tudy slezeš po žebříku do sklepa. Je tam světlo i postel, protože jsem si to chystal jako kryt proti případnému bombardování.“

„Tohle ale nemůže vyjít...“

Kavárnu totiž velmi často navštěvují nacisté. Chodí si tam dát něco k pití a večer zahrát karty.

„Vycházejme z rčení, že pod svícnem je největší tma,“ usmál jsem se na Lea. „Budou tě mít tak blízko! A snad je nenapadne prohledávat svůj vlastní dům, ne?“

Předal jsem mu klíče a on rychle utíkal pryč, protože pochopil, že nemá na vybranou. – Ani ne za půl hodiny vběhla do dílny skupina vojáků.

„Dělal sis ze mě blázna, že? Kde je?“ křičel na mě ten, který tu už byl.

„Nedělal a Lea bylo opravdu potřeba... Ale hned poté co jste odešli, jsem ho vyhodil. Uvědomil jsem si, že by mi dělal akorát problémy s úřady...”

„Nějaká rychlá změna názoru, nepřijde ti? To trochu nedává smysl...”

„Život někdy nedává smysl, Herr Gefreiter...“ snažím se konverzovat, což vojáka ještě víc rozzuří, chytne mě pod krkem a přitlačí ke stěně.

„Dávej si na mě pozor, ještě jsme s tebou neskončili! Máš štěstí, že máš toho svého povedeného bratra...“ pustí mě, kývne hlavou směrem k ostatním a všichni vojáci, vlastně k mému údivu, spořádaně odchází. Na ulici slyším souměrný dusot vojenských bot, který postupně slábne, až se promění v úplné ticho. Upadl jsem na zem a nevěděl jsem, jestli se mám smát, nebo brečet, protože je jasné, že můj život teď bude pod neustálým nacistickým drobnohledem. Sebrat mě však jenom tak nemůžou. Ne že by nacisté někdy potřebovali k něčemu důkazy, ale nechťeli se aspoň prozatím pouštět do nějakých slepých obvinění obzvlášť proto, že pro ně hraje můj bratr důležitou roli a mým zatčením by se to mohlo změnit. Uběhlo pár měsíců a Němci, kteří neustále vyhrávají na všech frontách, přitvrdili natolik, že lež, která aspoň prozatím zachránila Lea, by mi dnes neprošla ani náhodou. Za těch několik měsíců se mi však podařilo v kavárenském sklepě schovat ještě dvě židovské rodiny ze sousedství, protože jim hrozil transport do koncentračního tábora. V kavárně pracují pouze členové mé rodiny, manželka Marie a dvě dcery, Eva s Adinou, takže mám jistotu, že se naše tajemství nedostane tam, kam nemá. I přesto teď musím usilovně přemýšlet, jak své hosty dostat ze skrýše pryč. Němci už kolikrát prohledávali domy v okolí a v jednom dokonce někoho našli. Mezitím jsem byl také donucen změnit název kavárny z Goldsteinovy na něco jiného. Přejmenoval jsem ji jen na Kavárna. Přišlo mi to důstojné k původnímu majiteli – že jsem ji třeba nepojmenoval po sobě – a zároveň přijatelné pro nacistické úřady.

„Budete muset pryč. Dlouho už to nebude trvat a přijdou to tu prohledat. Bohužel však nemám žádný nápad.“

„Španělsko!“ vyhrkl na mě otec jedné rodiny, jenž se ve sklepě s manželkou a dvěma syny schovává.

„Chcete do Španělska?“

„Máme tam jednoho známého. Před válkou jsme mu půjčili peníze, aby mohl jet za příbuznými. Nevěděl, jak nám to splatit. Teď by měl snad příležitost. A potom bychom mohli do Ameriky.“

„Dobře, ale je tu asi jeden problém. Jak vás tam dostat?“ zavrhuju ihned tento šílený nápad. Nemůžu usnout. Pořád přemýšlím nad tím Španělskem. Asi v jednu hodinu ráno mě napadne ještě bláznivější myšlenka, než byla ta předtím. V dílně nám už nějakou dobu stojí asi dvacet koncertních křídel, která si objednal jeden židovský učitel hudby do své hudební školy ještě před válkou. Němci mu však školu ihned po svém příchodu zavřeli, a tak mi tady ty klavíry pořád překáží. Jsou to spíš takové kostry koncertních křídel bez výplně, což se mi však hodí o to víc. Můžu je tam schovat. Do každého jednoho křídla jednoho člověka. Do Španělska by tak s určitou

dávkou štěstí projít mohli. Mezinárodní obchod zrovna nevzkvétá, ale se Španělskem si Protektorát i Říše občas vymění nějaké to zboží. O falešné papíry zkusím požádat Aloise. Jako ideální čas pro uskutečnění téhle neuvěřitelné akce se mi jeví příští středa, kdy mají u mě v kavárně, v tu chvíli v nočním klubu, esesáci z okolí nějaký sraz. Ani nevím, z jakého důvodu ho mají, a už vůbec netuším, proč zrovna u mě. Má jich tam být opravdu hodně, což by také mohlo znamenat oslabenou stráž na místním nádraží. Předpokládám, že ti, co budou strážit, nebudou mít zrovna velkou touhu prohledávat celý vlak sami. A to ještě budou jistě naštvaní na ostatní, že musí trčet na nádraží místo toho, aby si užívali zábavu. Nápad je to sice nebezpečný, ale moc jiných možností nemáme, proto se těším, co na to řeknou ostatní.

„Budeš mít vředy...“, oznamuje mi Marie.

„Cos říkala? Proč bych měl mít vředy?“

„Z toho, jak tu snídání hltáš!“

„Ale prosím tě, když je zatím nemám z nacistů a z mého bratra, tak jak bych je mohl mít z blbé snídáně?“

Spěchám, protože se chci podělit o svůj plán s těmi, kterých se týká. Marii o tom neřeknu. Čím méně lidí o tom ví, tím lépe. Při zamykání dveří na sebe zamáváme a ona na mě zavolá, že ve dvanáct přijde, tak ať jí sem na tu dobu přichystám kávu. Je poledne, hodiny radniční věže odbíjejí dvanáct. Dvě nákladní auta stojí před kavárnou a němečtí vojáci rozbitou výlohou chodí dovnitř a zase ven. Pro vojáka, jehož jsem tenkrát tak převezl, to byla věc, na kterou tak dlouho čekal. Bratr se snaží celou situaci zachránit řečmi o tom, že jsme slušná rodina a že je vše nějaký omyl, ale ani on už nemá, zdá se, na nic žádný vliv.

„To nemůžete! To nesmíte!“ křičí mi na vojáky a dobíhám až k NIM, dolů do sklepa. Jako odpověď odněkud vyletí rukojeť zbraně, která mě silně udeří do hlavy...

Je půl roku po válce. Z nemocnice, kam jsem byl odvezen přímo z Osvětimi a kde jsem strávil několik měsíců, moje kroky vedou rovnou ke kavárně. Zesláblý a unavený si sednu k zaprášenému stolu. Z peněženky vytahuji fotografii Marie, je to to jediné, co mi po ní zbylo. Dívám se na poničené tapety a rozbitá zrcadla. V tu chvíli ke mně bílá jemná ruka přisune šálek kávy.

„Vítám vás doma,“ slyším jakoby ze sna.

V smutných očích a unavené tváři poznávám Terezu Amschelbergovou.

„Jako jediní jsme s bratrem přežili,“ mluví tiše a podává mi cukřenku. „Budeme to tady muset opravit, co říkáte?“ Neříkám nic.

Antonín Pokorný byl s celou svou rodinou, kromě bratra Aloise, který však přišel o vlivné místo na německém úřadě, poslán do koncentračního tábora. Z židovských rodin, jež ukrýval, přežili dva sourozenci, Tereza a Karel Amschelbergovi. Ti po válce převzali kavárnu a na počest těch, kteří se je snažili chránit před hrůzami nacistického režimu, ji pojmenovali kavárna U Pokorných.

Svědectví bez soudu

**Barbora Bulánková, Gymnázium Dr. Emila Holuba, Na Mušce 1110,
534 01 Holice**

II. kategorie, 3. místo

Vzbudily ho sluneční paprsky, které mu jako by mimochodem tančily po obličejí a za zavřenými víčky vytvářely různobarevné obrazce – jako barevná tělíska v krasohledu. Opláchl si obličej ledovou vodou, začínal tak každý den. Mechanicky opakoval naučené rituály – vyndal ze skříně hrnek, zatímco ohříval vodu v konvici. Vytáhl okoralý chléb a namazal si krajíc vydatnou dávkou marmelády. Zapnul staré rádio a snídani započal za zvuku nějaké orchestrální hudby, kterou ponechal jen jako zvukovou kulisu. Podíval se z okna. Slunce sice svítilo, ale jinak byly okenní tabulky pokryté jinovatkou a ulice se jen blyštily lehkým sněhovým popraškem smíšeným s blátem. Bylo poměrně brzy ráno, takže město bylo ještě prázdné, jen pár náhodných kolemjdoucích zabalených v kabátech spěchalo – snad aby se před krutými mrazy schovali někam do tepla. Když dojedl, všechno sklidil, umyl nádobí a důkladně se protáhl – ostatně tak jako každý den. Byl už stařík, svá nejlepší léta měl již dávno za sebou, ale i přesto si ještě dosáhl na špičky. Začal si připravovat svoji oblíbenou, byť již starou a notně opotřebovanou, aktovku. Dnes měl schůzku s jedním novinářem. Nebo to byl snad nějaký jiný pisálek, který chtěl sepsat jeho příběh? Paměť mu už nesloužila tak jako dříve. V tom však zaslechl v rádiu něco, co ho donutilo zesílit zvuk.

...zaznamenaly více než osm set případů antisemitismu jen v Berlíně – nemluvě o dalších větších městech v Německu; je to o celých sedmdesát procent více než v roce 2017. Většinou šlo o urážky nebo propagandu na ulici či dokonce na internetu. Situace se nadále zhoršuje...

Při těchto slovech ho píchlo u srdce. I dnes, po bezmála 75 letech, se nemůže cítit úplně bezpečně. Stín šoa nad ním bude viset nadosmrti.

Novinář byl energický, sebejistě vypadající mladík. Vypadal mile a slušně, ale také se zdálo, že ze svého úkolu, totiž vyzpovídat ho, není moc nadšený.

„Dobrý den, jsem velmi rád, že mám tu čest se s vámi seznámit,“ začal melodickým hlasem.

„Jakápak čest, jsem obyčejnej stařík z obyčejného města, hochu.“ Novinář se při oslovení trochu zamračil, ale pokračoval dál svým milým hlasem.

„Jak jsem vám již říkal při našem telefonním hovoru, jsem z jednoho časopisu pro mládež a rádi bychom v něm s vaším souhlasem uveřejnili váš příběh,“ vychrlil.

„Proto jsem taky tady, hochu. Žádný problém s tím nemám, naopak. Jen musím upozornit, že moje paměť už není, co bývávala.“

„Hned na začátku bych se vás chtěl zeptat, jestli si mohu pořídít z našeho setkání zvukový záznam. Mohu? Výborně. V tom případě můžeme začít.“ Než však doopravdy začali, uplynula ještě chvíle, jelikož mladíkovi se klepaly ruce a neustále něco mačkal na tom svém smartphonu.

„Tak, skvěle. Pane Brunnere, zažil jste otřesné podmínky terezínského ghetta, kde jste byl ve svých šestnácti letech spolu s mladším bratrem Felixem a rodiči. Také jste byl svědkem návštěvy komise Mauricia Rossela, Švýcara sympatizujícího s nacisty. Skončil jste však v Osvětimi. Jak vzpomínáte na cestu?“

„To bylo tak. První z Terezína odjel otec, později matka. S bratrem jsme netušili, kam to vlastně jeli, i když k nám doléhaly příšerné zvěsti. Stejně jsme ale měli svým způsobem radost, když nám přišlo povolání, jelikož jsme se těšili, že se zase setkáme s rodiči. Taky jsme se bláhově domnívali, že horší už to být nemůže, i když jsme později na Terezín vzpomínali téměř toužebně. Bylo tam málo jídla, pravda, ale oproti Osvětimi to byla procházka růžovým sadem. Peklo přišlo až v Osvětimi. Cesta vlakem byla příšerná. Vagóny byly obyčejné dobytčáky, byla v nich nacpaná hromada lidí. Někteří umřeli cestou hladem nebo prostě vyčerpáním. Ve vlaku byl pak příšerný smrad. Zastavili jsme jen jednou, nerudný esesák na nás německy zařval, ať vytáháme mrtvý ven. Jedna paní se nechtěla rozloučit se svým mužem, šíleně brečela a nechtěla se ho pustit. Esesák do ní nejdřív kopnul, pak vytáhnul pistolí a bylo po problému. Do té doby byla ve vlaku ještě relativně dobrá nálada, ale tehdy tak nějak všem došlo, že je s námi všemi konec. Měli jsme s bratrem to štěstí, že jsme ukořistili místo u okénka, takže jsme část cesty jeli s hlavami vytaženými ven a mohli dýchat čerstvý vzduch nebo dokonce sundávat sníh ze střechy a rozpouštět ho v puse, když byla žízeň. Ale při té jediné zastávce nám na něj připevnili ostnaté dráty a my si ještě víc připadali jako vězni.“

Brunner se na chvíli odmlčel a zhluboka se napil sklenice vody. Mladík si i přesto, že celý svůj „výslech“ nahrával, dělal pečlivě poznámky.

„A co říkáte na váš příjezd? Byl to pro vás a vašeho bratra velký šok?“

„Jak jsme se cítili, to je nepopsatelné. To člověk, který tam nestál, nedokáže pochopit. Po té dlouhé cestě v temnu nás nejprve oslepila světlá a pak jsme ucítili ten zápach, ten všudypřítomný pach spáleného masa. Několik lidí se rozbrečelo, jeden mužík začal něco roztržité opakovat, skoro křičel. Všem nám lezl na nervy, kromě mého bratra, ten se ho snažil uklidnit. Vyhnali nás z vlaku. Uviděli jsme nápis Auschwitz, jenže nikdo nevěděl, co to znamená. My s bratrem jsme ani neuměli německy. Stačil nám ale jeden pohled na cihlové budovy a komíny, na strážní budky s esesáky, štěkajícími psy a kulomety, všechno obehnané ostnatým drátem, a věděli jsme, že se odsud živí nedostaneme – nebo aspoň většina z nás. Ovšem ten nervózní muž začal křičet a snažil se dostat zpátky do vlaku. Umřel, než bys řekl švec.“

„Co následovalo po příjezdu?“

„Smrt a noční můry. Rozdělili nás do dvou skupin. S bratrem jsme rychle pochopili, oč jde, takže když jsme zjistili, že stojíme v té správné řadě mladých, zdravých lidí,

naše úleva byla nezměrná. Na druhou stranu nám došlo, že naše churavá maminka nemohla selekci projít. Bylo to moc smutné. I tak jsme se báli, když nás donutili svléknout se do naha, oholili nám hlavy, udělali tetování a nahnali nás do sprch. Přijde plyn, nebo voda? Život, nebo smrt? Uvidíme ještě někdy východ slunce? Ale přežili jsme.“

Mladík začínal vypadat opravdu zaujatě.

„Jaký byl váš život v Osvětimi?“

„To nelze popsat slovy. Byli jsme každý den na hranici života a smrti, jednou nohou v hrobě – až na to, že esesáci by nám žádný hrob nevykopali. Ty svině – pardon – byly schopné čehokoli. Nebyl prostor pro to někomu pomáhat, bez toho, aniž byste prvně vždy mysleli na sebe. Člověk mohl být nesobecký teprve až tehdy, kdy měl dost jídla pro sebe, teprve tehdy, když věděl, že se postaral o sebe. Pak mohl myslet na ostatní, pokud k tomu měl ještě sílu a prostředky. Jedině tehdy, jinak neměl možnost. Já tu možnost občas měl. S bratrem jsme byli vynalézaví. Kromě toho, že jsme měli hlavně velké štěstí, myslím, že jsme ty časy přežili díky naší kreativitě. A díky tomu, že jsme měli jeden druhého. Bez svého malého brásky bych nic nedokázal. Vždy mi dodával naději. To on byl z nás dvou ten nesobecký a lehkomyšlný, co by se pro všechny rozdal, ten pozitivní a nikdy neztrácející naději. Nikdy jsem nechápal, jak může i nadále snít o zelených loukách a třpytivých řekách, jak rád říkával. Ani uprostřed krveprolití neztratil svoji lidskost. Tehdy byli lidé, kteří pro kousek chleba posílali do plynových komor, a on by svůj podíl rozdal do posledního drobceku, takový on byl.“

Vyhlédl z okna. Zrovna v tu chvíli šla po ulici nějaká dívka, právě dopila nějaký nápoj a kelímek odhodila na chodník. Ta dnešní mládež... Kdyby zažili to, co my... pomyslel si.

„Jaké kruté věci prováděli Němci v táborech?“

„To je dotaz! Nespočet. Krutosti byly naším denním chlebem. Esesáci se buď nudili, nebo se snažili docílit nelidských výkonů. Jednou bratra chytili, jak hází za ostnatý plot balíčky s jídlem. Začali na něj řvát a pak ho začali tlouct. Byli by ho tam na místě ubili jako prašivého psa, musel jsem mu pomoci. Vrhnuť jsem se na esesáka zezadu, nakonec jsme byli zbití oba, ale aspoň bratra nezabili. Udělili mi ten nejkrutější trest. Esesák vytáhl bič a nutil mě zmláceného bratra zbičovat. Odmítl jsem. Němec, nebo to byl možná Polák, už nevím, se naštval a namířil na mě pistoli. Začal řvát: Mach wasichsage! Mach wasichsage du Schweine! Když jsem neuposlechl, vrazil bič do ruky Felixovi a mířil pro změnu pistolí na něj. Felix nechtěl, tak jsem na něj křičel, ať není blbej a zbičuje mě. Nakonec nás esesák zbičoval oba – a ještě nám nedal večeři.“

„Jak jste tehdy věděl, že vás nezastřelí?“

„Nevěděl.“

„Pane Brunnere, mohu se zeptat, co se stalo s vaším bratrem? Neprošel selekci?“

„Ne, s bratrem jsme měli štěstí, ani jeden z nás nebyl za celou dobu nějak vážně

zraněný nebo nemocný. Bratr se jen jednou nešikovně škrábl o rezavý hřebík a dostal infekci, ale jako zázrakem se rána sama uzdravila, takže nemusel do baráku, ve kterém se ošetřovalo. Po osvobození se pak roky hladu a špatné hygieny projevily, téměř ihned jsem dostal tuberu a musel se dlouho léčit. Takže selekcí jsme vždy prošli téměř bez problému. Ale když se blížil konec války, Němci začali být nervózní. Měli strach, že nás osvobodí cizí armády, takže začali narychlo rozebírat plynové komory. Tehdy začaly pochody smrti, to opravdové peklo. Všude byla smrt. Všichni byli k smrti vyčerpaní a hladu omdlivali, ale esesáci nás nutili jít vždy několik hodin téměř bez přestávky. S bratrem jsme šli v první řadě, což byla velká výhoda.“

„Výhoda?“

„No ano, mohli jsme sbírat slupky a jiné věci, co jsme našli, takže jsme alespoň trochu ukojili náš hlad. Taky jsme mohli hledat cigaretové nedopalky. Ze tří takových špačků se dala ukrotit cigareta. A kuřáci pak byli ochotní za ně směňovat jídlo. Všechno šlo celkem dobře, jenže pak bratr z ničeho nic onemocněl. Hrozně kašlal a plival všude krev. Z první řady jsme se brzy přesunuli až nakonec a brzy jsme začali pokulhávat za ostatními. Bratr už nemohl jít dál. Řekl mi, ať ho tam nechám. Ale to jsem nemohl. Bráška byl všechno dobré, co ve mně ještě zbylo. Nemohl jsem ho tam jen tak nechat, u té zabahněné polní cesty, u toho ponurého lesa. Ještě kousek jsme se ho snažili spolu s jedním dalším vězněm táhnout, ale esesáci na nás začali rvát. Pevně jsem se rozhodl mého malého bratříčka nevydat za žádnou cenu. Neměl jsem žádný plán, jen jsem věděl, že tohle nemůžu dopustit. Ale v tom přišla přestávka, bratrovi se na chvíli ulevilo a všechno vypadalo lepší.“

„Co se stalo?“

„Všechno šlo dobře, když v tom na nás zavolal jeden esesák. Bratr mi řekl, ať chvíli počkám a šel si s ním promluvit. Mluvíli celkem dlouho. Nakonec se bratr vrátil. Ptal jsem se ho, jestli se něco děje. Usmál se. „Ne, nic,“ řekl, „nic se neděje. Jen potřebuje něco zařídít. Dostaneme za to větší příděl a další boty,“ kývnul směrem k mým dřevákům. „Jsi si jistý, že to není past?“

„Neboj, mám vše pod kontrolou,“ řekl, zatímco jsme si přehodili boty.

„Nelíbí se mi to. Nechci, abys tam chodil sám,“ řekl jsem mu rozhodně. Ale on na tom trval a esesák začal netrpělivě klepat na hodinky. Bratr mě rychle objal, pošeptal, že mě má rád a že se o něj nemám bát. Tehdy mi na tom nepřišlo nic divného, často jsme se loučili, protože kterákoli chvíle mohla být ta poslední. Sledoval jsem ho celou dobu, jak jde k čekajícímu esesákovi a pak dál do lesa. Čím déle se nevracel, tím více jsem byl nervózní. V jednu příšernou chvíli se mi zdálo, že jsem uslyšel výstřel. V tom jsem spatřil pohyb a úlevně jsem si oddychnul. Esesák se prodíral porostem zpět na cestu. Čekal jsem, že každou chvíli uvidím Felixe, ale už jsem ho nikdy neviděl. Z toho lesa živý nevyšel.“

„Myslíte, že ho podvedl? Nebo to bylo všechno domluvené?“

„To už se nikdy nedozvím. Možná Felixovi řekl, že takhle to dál nepůjde, tak se s ním Felix dohodnul na rychlé smrti. Jedna kulka a bylo to. A tím mě zachránil. Věděl,

že bych se ho pokoušel zachránit. A možná jen vážně důvěřoval lidem až do konce života.“

„To byl opravdu silný příběh, pane Brunnere. Mrzí mne to.“

„To nemusí, už je to dávno. Jsem s tím smířený. Felix by byl pyšný, kdyby věděl, že o něm dnes vyprávím.“

„Bylo to pro vás hodně těžké, podělit se o své zážitky?“

„Zprvu ano, ale dělám to hlavně pro Felixe a jemu podobné, kteří neměli takové štěstí jako já. A taky kvůli tomu, aby se už nikdy nic takového nestalo.“

„Máte nějaký vzkaz pro naše čtenáře?“

„Víte, já jsem pesimista. Nevěřím, že tohle bylo všechno. Že jsme si vytrpěli své a teď už nikdy nikdo trpět nebude. Že si lidi přestanou ubližovat. Lidi jsou prostě takoví. To ale neznamená, že bychom se měli přestat snažit. Takže – až budete příště někoho urážet, nebo toho budete svědky, prosím vás o jediné – zachovejte se správně. Protože všechno začíná nejdřív obyčejnými slovy. A žádný diktátor nic nezmůže, když ho nikdo neposlouchá.“

O pár dní později si v pohodlí domova jeden stařík četl časopis.

Ani další generace nezůstávají ušetřeny témat jako holocaust nebo antisemitismus. Před mnohými ještě stále stojí výzva vypovědět svůj příběh, podělit se o něj s námi, kteří mají štěstí a nic takového nezažili. Stále se vyrovnáváme s minulostí svých předků. Život přeživších i jejich dětí a dalších generací je stále ovlivňován holocaustem, který neskončil rokem 1945. Tento článek není mým příběhem, ale příběhem jednoho milého, starého pána, který si zažil peklo, ale i přesto se snaží mezi dnešní generací šířit...

Tak, udělal jsem, co jsem mohl, pomyslel si. Teď je to jen na vás.

Dávný odkaz

Jan Kubíček, Gymnázium Lovosice

I. kategorie, 3. místo, 15. ročník 2017/2018

Příběh zrádce

Z rybího oka hlasy se linou,
s mléčnou dráhou oči jim splynou.
Do kapsy svíčku vkládaje, mávám českým besedám,
vracím knihy, přesekám uzel, do lodičky usedám.
Hliněný muž a hliněná žena křečovitě mávají,
do náruče mojí teplé svoje děti vkládají.
Z jejich otce hrdého uplácáme školu,
z jejich matky starostlivé zas nemocnici spolu.
Předám jim svíčku, svléknu se celý,
vracím se domů v kapse vyhořelý.
Ruce rozedřené přec cítím se sladce,
ke konci dne jsem ale za zrádce.

Psaníčko

Píšu Ti zdáli, přesto tak zblízka,
ostalas sama, vzali Ti všechno.
Chceš velkoměsto, zbyla jen víska,
musíš vše pochopit, už nejsi děcko.
Píšu Ti zblízka, přitom tak zdáli,
trháš mne zevnitř, do hlavy vnikneš.
Předříkám otčenáš, slova tak pálí,
běhá mi hlavou, kdy si mne všimneš.
Jsi pro mne nebem, jsi pro mne vrch,
život Ti naložil přetěžkou školu.
Svlékla jsi pruhu a běžíš do sprch,
dýchej zhluboka, za chvíli jsme spolu.

1946

Hráli jsme na hřišti, pustilas prsty
pomalu po plotu skrz a mezi
plaňkami, až byly bez citu.
Všední to pocit, jen ne vedle tebe.
Jsi včelí bodnutí.
S velkými bolestmi drobné jde štěstí,
extáze, už jen z tvé přítomnosti.
Oteklá noha či oteklé srdce, nevadí.
Dnes přešel rok.
Domů již přišlo sedm tvých sester,
vrať se i ty, má milá Ester.
Chybíš mi.

Osud jedné dívky

Klára Hlaváčová, 5. ZŠ Kladno

I. kategorie, 3. místo, 15. ročník 2017/2018

Tento deník byl nalezen dozorcem v plynové komoře v Osvětimi, patřil jedné dívce z „dětského transportu“. Dozorci si ho odnesl domů, přečetl a poté tam vepsal pár slov. Zanechal tak důkaz, jak se žilo za 2. světové války těm, co nebyli podle německých představ a jaká byla práce dozorce. Deník po osvobození předčítal, aby uctil památku obětí holocaustu.

Zápis z deníku:

Ahoj, já jsem Marie.

Narodila jsem se 26. května 1938 a toto je můj deník.

Dneska je 23. prosince 1942, zítra jsou vánoce, ale nikdo není šťastný. Co se děje?? Jsme okupováni Německem a my jen čekáme, až nám bude doručen příkaz na nástup do transportu. Všichni naši příbuzní už byli transportováni a nikdo neví kam. Je mi smutno, snažím se alespoň trochu rozveselit rodinu, ale všichni mají strach a není jim do smíchu.

Je 24. prosince, Štědrý den, ráno přišel příkaz k nástupu do transportu. Celá rodina smutní, těšila jsem se na krásné vánoce, ale ještě dnes se musíme dostavit na nádraží a odjet. Maminka jde zabalit věci, bere hlavně teplé oblečení. Nikdo neví, kam jedeme, na jak dlouho to bude a tak balíme vše, co se vejde.

Už je večer, něco kolem 18 hodin. My jsme na nádraží a je nám zima, maminka napekla bramborové placky z posledních brambor, a tak večeříme. Sotva jsme dojedli, křičí na nás, ať nastoupíme. Chopíme se zavazadel a nastupujeme. Ve vlaku je temno a málo místa, nastupuje nás několik stovek, nikdy jsem neviděla tolik lidí pohromadě.

25. prosince, dneska jsem nespala, celou noc jsem se mačkala ve vlaku. Jsem ráda, že mám u sebe alespoň svou rodinu, už jedeme kolem deseti hodin. Je právě poledne a my jsme konečně dorazili na místo, kam nás vezli. Vystoupili jsme v Bohušovicích a asi hodinu jsme šli na místo určení. Konečně, bolí mě nohy a mám hlad. Tady nás dali do bytu s dalšími rodinami. Jsem po dni ve vlaku unavená a jdu spát na prkna vystlaná slámou. Dávám mamince a tatínkovi pusy, jako bych už je nikdy neměla vidět, nikdo totiž neví, co s námi bude.

20. dubna 1943, dneska mi konečně vrátili tento deník, který mi zabavili. Na život v Terezíně jsme si zvykli, maminka i tatínek chodí do práce a já do „školy“. Našla jsem si spousty kamarádek, některé byly posílány do dalších transportů a už mi ne-napsaly. Nevím, co s nimi je, občas slyším zpoza bran střelbu a řev, a tak doufám, že pořád žijí. Je to strašné, rodiče se mě snaží chránit před realitou. Občas nás naženou si hrát na hřiště, 1x týdně nás ženou do sprch, nemáme dostatek jídla, jen když má přijet kontrola, dostaneme vše, co potřebujeme. Kážou nám, co máme kontrole říkat, a přitom je pravda jiná.

4. října 1943, dneska mým rodičům poslali lístek na nástup do dalšího transportu, mám strach, žádná z mých kamarádek už nenapsala, co s nimi je, nečeká to samé i mě? Jdeme na transport označený písmeny Dn, maminka a tatínek jsou zde jedni z mála dospělých, jinak je nás tu hodně dětí, kolem 2000, to jsem slyšela od dozorce, říkal nám „dětský transport“.

5. října 1943 zhruba v 11 hodin náš vlak zastavil a my jsme malým okénkem viděli, jak zde vozí mrtvá těla. Byl to strašný pohled, dozorce ve vlaku tvrdil, že umřeli stářím a že se nemáme bát. Maminka začala být úzkostlivá a všechny nás objala, myslím, že věděla, co nás čeká. Začali jsme vystupovat z vlaku a museli jsme se seřadit do trojic, maminka i tatínek mě chytili za ruku a rozešli jsme se v řadě kupředu. Maminka brečela čím dál víc a tatínek nás k sobě tiskl, v této řadě nás zavedli do komory se sprchou, na to jsme byli zvyklí. Rodiče mi dali pusku, vtom se vrata zavřela a já pochopila, že to nejsou jen sprchy. Ještě škvírkou jsem zahlédla brečícího dozorce, který vrata zavíral. Pak jsme slyšeli zasyčení a z hlavic se začal valit plyn, rodiče naposledy promluvili, jejich slova byla „nikdy tě nepřestanu milovat“ a „nahoře se sejdeme“, objali mě, vtom jsme začali kašlat a viděli jsme, jak kolem nás padají dusící se kamarádi.

Slova dozorce: Jsem Josef, povoláním lékař, ale za 2. světové války jsem musel dělat dozorce plynové komory koncentračního tábora v Osvětimi.

5. října 1943 přijel další transport, zase kolem 2000 lidí, ale bylo to jiné, bylo tam jen 52 dospělých a přes 1900 malých dětí. Bylo to strašné, ony netušily, kam jdou, ale musel jsem to udělat, bál jsem se o svou rodinu. A tak jsem je zavřel, u toho mi vytryskly slzy z očí, ale strach byl tak velký, že jsem šel a pustil plyn. Byla tam dívka, která se ještě stihla obejmout s rodiči. Za chvíli padala k zemi i ona, umírala po boku svých nejmilejších nespravedlivou smrtí.

Dodnes je mi z toho špatně, ale musel jsem... .

Její svět zalije tma ...

**Václav Kropáček, Gymnázium Jaroslava Vrchlického, Klatovy
II. kategorie, 1. místo, 15. ročník 2017/2018**

Jak kdyby se opomíjená, temná historie rozhodla zopakovat. Vytasit své spáry a zaseknout je hluboko do současnosti. Hluboko, jako se semenaзарývají v půdu, kde vyčkají na vhodný okamžik, vzejdou a dají život zkáze, která již byla považována za nemožnou, dávno mrtvou, přinejhorším nepravděpodobnou. Pozorovala to, poslouchala to, vycítila i přes její dávno zašlé smysly. Ozvěny dávných hrůz se probouzely a se stále silnou intenzitou rozechvívaly, ba přímo drásaly její zvětšenou duši dávného bojovníka, zocelenou nemilosrdnými ranami života a protkanou ostnatým drátem. Každý den, měsíc po měsíci, rok za rokem. Vzpomínky ji trýznily i hrály, opatrovala toto ponuré dědictví, plně rozhodnuta jej předat dalším generacím. V tom jediném viděla smysl svého nového života, života po tom. Proč by jinak měla přežít právě ona, zatímco tisíce, ne miliony jiných zahynuly. Musí žít dál a sdílet svoje utrpení, pokud zapomenou, budou nuceni historii zopakovat, to nedopustí, nesmí k tomu již nikdy znovu dojít. Musela si vytvořit nový život, nový svět. Ten starý byl spálen, rozmetán v popel. Každou noc, strašné repetitivní vjemy, ani sny, ani noční můry, již jen syrové vjemy. Oslepující světlo, všepohlcující temnota. Smrtící zima cel, vražedná výheň pecí. Svět bez slunce, jen šed'. Kovová pachuť v ústech. Nakyslý zápach zvratků, nasládlá vůně smrti. Servané nehty kamenem, zdívo pod ploskami nohou. Skřípavé zvuky dveří, jektání zubů. Řev živých, ticho. Teprve poté se probouzí. Mlha chladného jarního rána se nonšalantně rozvíříje před jejíma kostnatýma nohama. Kolíčky na prádlo uskakují jejím zkřiveným prstům. Proletěl kos. Poklidně sundává prádlo ze šňůry, vděčna za možnost vidět těch pár paprsků jarního slunce. V bíle omítnutém domě číslo 14 ve Lněné ulici, v malém podkrovním bytě na ni trpělivě vyčkává plechový hrnek vyvanulé kávy. Ona sama děti neměla. Její starší sestra zemřela již dávno, při tom. Zanechala však v tomto zjizveném světě potomka. Právě její neteř jí koupila televizor, sic o něj nestála. Neteř, jediný světlý bod v jejím životě, pro ni byla její malou princeznou, Jadzia se jmenovala. „Opovaž se mi to rozmluvit, tetičko,“ brebentila s úsměvem na rtech, „však tě dobře znám, ještě uvidíš, jak televizi využiješ!“ Pod salvou argumentů nakonec přikývla, z radosti její neteře ji vždy píchlo u srdce. Doba jde vpřed, pokrok nezastavíš. Máme zde 21. století, další milénium lidské existence. Historie však nezapomíná, lidé ano. Trhavě vchází do chladného pokoje, pokrivenými prsty obemyká plechový hrnek, trhne sebou, vzdychne, nekontrolovatelný třes, dutá rána dopadu na podlahu pokrytou dřevě

nými parketami, kovové cinknutí. PTSP, dle doktorů, nedůvěřovala doktorům, ten titul v ní probouzel temné konotace. „Co je to PTSP, tetičko?“ tázala se kdysi Jadzia, nervózně žmolající knoflík svého vlněného svetru. „Tímto tempem ten knoflík do roka odpadne,“ pomyslela si trpce. „Je to prý posttraumatická stresová porucha...“ odmíkla se. „Netrap se tím!“ ostře mávla kloubnatou rukou, přeťala nit možné diskuze. „Jen mi je občas trochu slabo,“ netrpělivě se usmála, oči jí podivně potemněly, „nic víc.“ „Chápu, teto,“ pomalu odkráčela. „Těž nemohu spát, bojím se, úzkost mi je družkou...“ dodala Eligia sama pro sebe. Vzpomínka mizí, rozplývá se. Káva bez aroma pomalu vtéká do mezer podlahy, hrnek spočinul v koutě pokoje. Mechanicky nakloní hlavu ke straně, gesto téměř ptačí, její zahnutý nos a vychrtlý dlouhý krk výsledný dojem umocňuje. Bez jediné emoce vytírá tmavou tekutinu. Káva se vsakuje hluboko do šedivého sepraného hadru. Sluncem vyšisovanou záclonku rozpo-
hybuje průvan. Zrnka prachu brázdí vzdušný prostor mezi pruhy nevýrazného světla. Paprsky dopadají na dvě černobílé fotografie. Stříbrný rámeček zvolna černá, rýhy zaplňují heboučké chuchvalce, prach dopadá jak sníh na ztichlou krajinu. Sníh černý od sazí nad měsíční krajinou, mrtvou krajinou, zaplní každé údolí, zadusí každý život... Prachovka smete smetlí z police, prach je vyhozen, zapomenut, kdo vzpomíná? Usednuvši do tvrdého fotelu z kousavé látky, zapnula televizi. Prst zarývá do prvního tlačítka, jehož nátěr i symbol, který nesl, smyl čas a její papilámí linie. Sleduje zprávy, novinky z celého světa, živé vstupy. Názory politiků i běžných lidí spěchajících ulicemi. Cítí radost, že života kolem sebe, náhlé štěstí, otevřeným oknem vniká do bytu zpěv ptáků, vůně narcisů. Přepne program, hlavním tématem je politická debata, vrásky kolem jejích očí se krabatí, víčka přivírají, hluboce zbrázděná dlaň zatíná v pěst. Opět je cítí, ozvěny doby dávno minulé, téměř století uplynulo. Slyší náznaky týchž frází, týchž generalizujících sloganů, slabé kořínky demagogie podněcující davové hysterie. Dostala strach, planuly v ní uhlíky vzteku, postřehla totéž, co stálo za likvidací nejen jejího života. Lidé zapomínají, reflexe slábnou, historie se nesmí opakovat. Vnímá tichý tikot hodin oznamujících blížící se večer. Jde do koupelny, kachličkami pokryté místnosti, pouští vodu, ledová tříšť zaplaví její smysly. Panika, vzpomínka, slabost, třes, síla. Chladnou vodou si oplachuje znavený obličej, ošlehaný životem. Pohlédne na sebe do zrcadla. Cítí slabou vůni mýdla s růžovým olejem, stejně používala její matka i sestra. Sedí na zemi, čelo opřené o kolena, která si objala rukama. Jediná slza jí stéká po tváři. Uzamkne v sobě city, znovu, tak jako předtím. Před tím. Má pocit, že vzplane, shoří. Znavená se chodbou odšourala do ložnice. Uléhá do postele, s vědomím, že opět nebude spát. Tiskne pěřovou přikrývku, usíná. Ruka jí ční přes okraj postele, rukáv se vyhrnul, v místnosti je jediná věc temnější než okolní tma, inkoust. Slabý měsíční svit dopadá na její předloktí, ozařuje sérii čísel. Tak jako každý den, přelije vyvanulou mletou kávu vroucí vodou, kdysi jí jedna cikánka vyprávěla, jak nazřít budoucnost skrze kávovou sedlinu. Ten den se s ní loučila, jako by ji měla vidět naposledy v životě, nechápala to, nechápala proč. Již se nikdy nesetkaly. Dnešek pro ni byl výjimečným dnem, byla pozvána na besedu,

předá dále své zážitky, zpravodajství o svém životě. Z oprýskaného prádelníku vytáhla škrobené šatstvo. Beseda se měla konat v knihovně, na místo dorazila s mírným předstihem, vždy dbala dochvilnosti. Zvolna prošla chodbou, v hlavě si řadila hlavní body diskuze. Papírek s rozpisem akcí byl připnut na těžkých dřevěných dveřích, když je otvírala, všimla si jednoho jména na seznamu. To jméno znala, H. Shubert. Svět se pozastavil, čas zvolna postával na místě, dveře se s marnivou pomalostí otevřely, všudypřítomný ruch ustal. Poté došlo k zlomu, čas, před chvilkou pokojně stojící, se nyní s přesvědčením, že vše musí nutně dohnat, rozeběhl vpřed. Tímto subjektivním zrychlením událostí jí připadal příchod k organizátorovi spíše než klidnou chůzí násilnou katapultací. „Ahá!“ vypadlo z freneticky vyhlízejícího muže, „vy jste určitě paní Moniuszková, jdete právě v čas.“ Zmohla se jen na konstatování, že její jméno je Moniuszkówna a nikdy se neprovdala. „Jistě, jistě paní Moniuszková,“ ozval se, nyní něco horlivě píšící, mužík. Její naděje, že předá své myšlenkové dědictví a varování, pomalu pohasla. Zbývalo ještě asi 10 minut do začátku její debaty. Stále se chvějící, a neustále něco přerovnávací mužík, organizátor celé akce, dle jmenovky připnuté na zašedlém sáčku p. Osička, zapnul rádio. „Aby nám ten čas rychleji utek, doufám, že vám to nevadí, poslech rádia mě velmi uklidňuje.“ Z reproduktoru se ozval onen, Eligiu velmi znepokojující hlas. „Repríza včerejší politické debaty, víte?“ ozval se Osička. Strnule přikývla. „Teda, povím vám paní Moniuszková, tenhle člověk, tenhle politik, to je osoba na správném místě!“

Eligia Moniuszkówna naprázdno polkne, pohlédne na otevírající se dveře debatní místnosti... a její svět zalije tma.

Marie

Zuzana Osobová, Gymnázium, Jablonec nad Nisou

1. místo v I. kategorii, 14. ročník 2016/2017

„Dvakrát v životě se stala uprchlicí, přesto dokázala pomáhat i ostatním.“

Geburts und Taufschein

Kronland: Schlefien, Bezirkshauptmannschaft: Teschen

Marie Johanne Beran, 28. August 1906

Vater: Johann Beran, Mutter: Katharine Beran vat. Johann Pobuda

Každá rodina má nějaký ten větší či menší škraloup. Když se ovšem v roce 1900 několik dní po vynuceném sňatku upálila Johanka, nejstarší dcera správce panství Simoradz ve Slezsku, byl to naprostý skandál. Nepřípustné. Neomluvitelné. Nepřijatelné. Asi to byl i důvod, proč pan správce Pobuda nebránil o tři roky později své dceři Katarině, aby si za manžela vzala chudého absolventa uměleckoprůmyslové školy odněkud z Čech, který získal své první zaměstnání v divadle v Těšíně.

Postupně se jim narodilo pět dětí – Viktor, Marie, Jan, Irena a Bedřich. V multikulturním městě se žije otevřeně, doma se mluví německy, česky a polsky, děti navštěvují německé školy.

A všichni spolu žili šťastně až do smrti...

Kdyby to ovšem byla pohádka.

Rodinná fotografie 20. 8. 1917

... ale přišla 1. světová válka

Na rozdíl od jiných měl válečný invalida Jan Beran štěstí. Vrátil se.

Poslední fotografie z Těšína – 1921

Konec války! Začneme zase v klidu žít!

Žít v multikulturním městě v době rozpadu zemí není bezpečné. A to Těšín postihlo. Sedmidenní válka mezi Československou republikou a Polskem, každodenní konflikty, neustálé dělení hranice vedoucí městem, veškerý majetek se ocitnul v Polsku, neustálá nejistota... a do toho český táta s polskou mámou a pěti dětmi. Žít se tak nedalo, a tak se z nich stali uprchlíci.

První fotografie z Litomyšle – 1922

Kam jít? Pomohou tátovi příbuzní z Litomyšle. Sami toho mnoho nemají, ale nabídli

do začátku jednu místnost v chalupě. Doma v Těšíně měli vilu a služebnou, ale domov už není...

Vysvědčení o zkoušce

Zemská správa politická v Praze potvrzuje, že slečna Marie Beranová, narozena dne 28. 8. 1906 v Těšíně (Slezsko) se podrobila 29. 4. 1926 s úspěchem před zkušební komisí odborné zkoušce způsobilosti k obsluze kinematografického promítacího přístroje.

Jan Beran se nevzdal. Se svým zraněním už nemohl dělat umělecké řezbářství, ale proč to nezkusit s fotoateliérem. A k tomu přidat i kino. Každý se zapojuje.

List výučný

Beranová Marie se učila dámské krejčovství po tři roky tj. od 10. září 1924 do 10. září 1927, u paní Julie Miřejovské v Litomyšli. Dle zákona podrobila se zkoušce tovaryšské před komisí zkušební u společenstva živností oděvních, a to s prospěchem velmi dobrým.

Teď už jen počkat dva roky, až chlapci dostudují české gymnázium. A potom na nás čeká nový život...

Košice 1929

... republika podporuje české rodiny k osídlení východního Slovenska. Své místo na slunci se pokusili získat i Beranovi.

Tatínek pracuje ve fotoateliéru, dcera Irenka je retušérka, syn Viktor opravuje fotografické přístroje a Marie má na starost pronajaté kino. Maminka se o ně stará. Syn Bedřich se zůstal učit v Čechách a syn Jan odešel do diplomatických služeb v Jižní Americe.

Otec Jan Beran bohužel v roce 1933 umírá na následky zranění z války.

1936 politické a sociální problémy na východním Slovensku

Tentokrát maminka neváhala. Situaci už zcela přesně znala. Multikulturní město se stává rukojmím různých politických uskupení.

Opět se stávají utečenci. Tentokrát to stihli dřív, než Košice připadly Maďarsku. Syn Viktor si vzal v Maďarsku narozenou Slovenku. Její příbuzní žijící v Holíči nabídli rodině pomoc. Fotoateliér Beran se přesunuje do Holíče při Moravě, kde existuje dodnes.

Purkmistrovský úřad v Litomyšli

K Vaší žádosti ze dne 2. října 1939 usneslo se obecní zastupitelstvo v Litomyšli udělit Vám dobrovolně domovské právo ve zdejší obci, a to bez poplatku vzhledem k Vašemu dlouholetému pobytu ve zdejším městě.

Že už nemůže být hůř?

Může. Třeba se osudem dějin ocitnout za války jako cizinec v jiném státu. Jste pod drobnohledem, všichni na vás hledí jako na zločince, chybí vám doklady o vašem životě. Domovské právo bylo pro Beranovy velkou záchranou. Získává ho i Viktorova manželka a jejich dvě děti Viktor a Libuše.

Bescheinigung über die Staatsangehörigkeit des Protektorates Böhmen und Mähren osvědčuje podle získaných úředních zpráv, že Marie Beranová je státním příslušníkem protektorátu Čechy a Morava.

Potvrzení získávají všichni členové rodiny. Úředně existují.

Reisepass, Deutsches Reich, Protektorat Böhmen und Mähren

Pressburk 17. Februar 1940

Marie Beranová, Wohnort Holitsch, Gestalt gross, Gesicht rund, Farbe der Augen grau, Farbe des Haares braun

Bratr Bedřich kdysi zůstal v Čechách. Teď žije ve Znojmě. Marie za ním často jezdí. Proč?

Beranovi se zapojili do odboje. Fotí na falešné doklady. Pomáhají schovávat lidi. Ty, pokud se dostanou přes hranice, směřují na skupinu, ve které pracuje Bedřich. Teprve až po válce se to lidé dozvědí, především díky vzpomínkové knize na popraveného slovenského hrdinu Mirko Nešpora, kterému pomáhali.

8. 2. 1943 se Viktorovi a Klaudii narodilo třetí dítě – moje babička Něža.

Listopad 1944, internace českých občanů

Konec války se blíží. V Holíči a okolí došlo k pozatýkání českých mužů. Takový z posledních výkřiků Hlinkovy gardy. Viktor byl sice varován, ale v obavách o následný postih své rodiny neutekl. Byl internován a v závěru války přežil pochod smrti.

1945, konec 2. světové války

Je obnovena Československá republika, další stěhování nebude. Odchází pouze Irenka, která se vdává v Čechách.

1953, na podlomené zdraví umírá můj pradědeček Viktor Beran

A tak zůstaly v Beranovic rodině jen ženy – Marie, její maminka Katarina a Klaudie, moje prababička. Zvládly společně vychovat pět dětí, ze kterých se stali tři inženýři, lékařka a učitelka. Možná, že by si někdy rády postěžovaly na svůj život, ale nějak na to nebyl čas.

4. 11. 1988 zemřela v Holíči Marie Beranová

Zamyšlení...

Mladí lidé jako jsem já, si myslí, že o minulosti vědí všechno, co potřebují. A když to nevědí, tak si to přece vygooglí. Čím dál tím víc zjišťuji, že to není pravda. Když jsem našla dokumenty o historii mé rodiny, všechno mi přišlo tak nějak

neznámě známé. Všechny ty věci, pasy a fotografie. Všechno na počátku vypadalo jako z dnešních dokumentárních filmů, které nám pouštějí. Ale nakonec to bylo jiné. Opravdové. Protože mě to hluboce zasáhlo. Protože to byla moje rodina. Poznala jsem historii na vlastní oči. Prohlížela jsem si ty popsané listy papíru a četla jsem je. Byla tam fotka, která vypadala jako pohlednice. Od mámy jsem se dozvěděla, že ti lidé, moji předci, pracovali jako fotografové. Proto ta pohlednice.

Vypadali spokojeně, přestože žili v době dvou světových válek. To si spousta z nás nedokáže ani představit. Zažít nálety, vidět vojáky. Během necelých padesáti let miliony a miliony mrtvých. A oni v té době žili.

Pro ty děti muselo být hrozné vidět, jak jejich otec odchází do 1. světové války. Možná věděly, že jde na smrt. Možná že ne. Ale vrátil se. Beranovi žili v Těšíně, kde byla spousta národností. Češi, Poláci, Němci, Židé, Slováci. Nedívím se jim, že jakmile všechno začalo být napnuté, chtěli pryč. Pryč od problémů. Do jistoty. Ale zase na druhou stranu opustit vše, co znali? Začít úplně znovu?

Chytily se příležitosti a začali fotit. Vlastní ateliér. Sotva si umím představit, jaké to je, začít z ničeho. A Marie, tehdy už trochu větší, dokonce dostala povolení promítat a obsluhovat kinematografický stroj. Jaké to asi bylo, prorazit v té době s ryze mužským zaměstnáním?

Bylo ohromné, jak dokázali zase žít. A vydělávat. Každý se zapojil. Když se dnes podívám na některé rodiny, tak si říkám, že tehdy spolu lidé vycházeli daleko lépe. A potom se znova přestěhovali. Na Slovensko. Bohužel se rodina už trochu rozpadla. Kluci dospěli a chtěli si řídit vlastní život. Nedívím se jim. Každý to chce. A potom tatínek. Na následky zranění z války zemřel. Musela to být jistě velká bolest. Mě by bolelo, kdyby můj táta umřel.

A aby toho nebylo málo, tak Košice byly zase multikulturní město. S rozpory, hádkami, nacionalismem a 2. světovou válkou za dveřmi. Opět utíkají. Jeden ze synů si vzal dívku – cizinku, která jim vlastně zachránila budoucnost. Měli kde být. Mohli se opět na chvíli usadit.

Ale za jakou cenu? Všichni jsou to cizinci. Víte, jaké to je, když jste odlišní? Všichni se na vás koukají a vy nevíte, co si o vás myslí. Další záchranou bylo, když získali Domovské právo. Mohli v klidu žít s tím, že existují, že nejsou utečenci. Nakonec se i podaří získat občanství v protektorátu Čechy a Morava.

Válka. Ta druhá. Když si pomyslíme, co lidstvo provedlo, jak na sebe vůbec můžeme být pyšní? Kolik životů jsme zničili pouhými předsudky a nenávistí k jinakosti? Nedívím se svým předkům, že chtěli pomoci. Oni předsudky a nenávist zažili mnohokrát sami na sobě.

Díky ateliéru fotili fotografie a pomáhali zařizovat falešné pasy. Pomáhali lidem utíkat před těmi, kteří jim chtěli nějak ublížit. Zdá se mi to statečné. A šílené zároveň. Co kdyby je odhalili? Nebáli se o děti? Kdyby na ně přišli, tak bych tady dnes vlastně nebyla.

Válce bude brzy konec. Všichni v to doufají. A cítí to v kostech. Poslední šílené kroky

k vítězství, které nejspíš nepřijde. Můj pradědeček zůstává se svou rodinou, i když ví, že mu hrozí nebezpečí. Ale je lepší ohrozit pouze sebe než zbytek rodiny. Odvedli ho. Moje babička to tehdy nejspíš ještě nechápala. Byla malá. Ale jistě cítila, že se děje něco špatného. Každé dítě to cítí. A také cítí obrovskou radost, když se jeho otec vrátí domů. Po konci války. Po konci teroru.

Už se nemusí stěhovat. Proč také? Nebezpečí pominulo. Děti se pomalu rozlétávají, ale stále jsou blízko sebe. Museli být tehdy všichni šťastní. Byl konec a všichni viděli lepší zítřky. I oni. Měli jistě zajímavý a vzrušující život. Ale také nebezpečný. Plný nástrah. Co všechno se jim mohlo stát! Byli stateční. Statečnější než mnoho z nás.

Co je dnes statečného na tom, že někdo dělá nebezpečné blbosti, natáčí se u toho, a ještě to pak zveřejní na youtube? Mně se to spíše jeví jako zoufalství. Touha po pozornosti. Člověk nepotřebuje pozornost, když ví, že dělá něco, co pomáhá. Cítí, že je potřebný. A to je mnohem víc.

Přemýšlím, proč se nepoučíme ze svých chyb. Házíme minulost za hlavu a děláme, že se nikdy nestala. Že je jenom přítomnost. Nepřemýšlíme nad tím, co jsme udělali špatně a jak tomu příště předejít. A pak uděláme ty chyby znovu. Chyby jsou součástí nás, našeho národa i naší civilizace. Nemůžeme dělat, jako by nebyly. Protože potom nás doženou.

Maminčin úsměv

Tereza Třetinová, Gymnázium, Moravský Krumlov

1. místo ve II. kategorii, 14. ročník 2016/2017

„Vašíku, koupila jsem ti nový kabát,“ volá na mě maminka z předsíně ihned, jak dorazí domů, „Pojď si ho zkusit, prosím.“ Celý natěšený za maminkou běžím a kabát si oblékám. Jedna ruka, druhá ruka, modrá barva, teplo kožíšku a vůně marcipánu. Má zářící očka a spokojený úsměv od ucha k uchu. Maminka jása a prohlíží si mě ze všech úhlů. „Ty budeš fešák.“ Směje se a líbá mě na čelo.

„Teď ho, Vašíku, jenom na chvíli sundej, musím tam našít hvězdu.“ Hladí mě maminka po tváři a má radost vyprchat jak lusknutím prstů. Jediná zmínka o hvězdě a svět je opět plný beznaděje, zoufalství a strachu, který mě sžírá až do morku kostí. Záblesk štěstí pohltí mlha temné doby a jiskřičky naděje uhasí zčernalý popel. Smutně kabát sundávám a podávám ho mamince, která usedá do křesla s krabičkou jehel a nití. S nespokojeným znechucením se posadím vedle maminky na zem a dívám se, jak obratně navléká nit a na můj běloučský sních radosti našívá žluté paprsky, které pomalu, ale jistě rozpouštějí mé čistounké nádherné dětství.

První cíp hvězdy, sladká vůně tvarohových buchet. Nedělní jablečný koláč, švestkové knedlíky s mákem a povidlové koláče ve středu odpoledne. Radostné snídaně za svitu sluníčka, teplé vánoční cukroví, lákavá vůně skořice a vanilky. Kde jsou všechny ty dobroty, maminko? Kdo otrhal všechny švestky na naší zahrádce? Proč musíme jíst týden starý chléb a schovávat ve špajzce poslední sklenici marmelády? Proč nesmíš kupovat med a proč tě včera po páté hodině nepustili do obchodu? Ach maminko, já mám pořád takový hlad.

Druhý cíp hvězdy, nedělní večery u strýčka Khona. To ses vždy, maminko, nádherně smála. Hrávali jsme karty a mladý Robert mě potají učil mariáš. Tancovali jsme za zvuku jazzových melodií a topinky s česnekem jsme zapíjeli červeným vínem. Tetička se vždycky na oko zlobila, když strýček vyprávěl veselé historky z dob jejich mládí a tobě, maminko, upřímně svítily oči radostí. Ani vidu, ani slechu po pokoření a studu, jež nyní zakalují tvůj pohled na svět. Maminko, chybí mi tvůj smích. Jak rád bych jej opět slyšel po nocích místo usedavého pláče, který tě vždycky ukolébá k spánku. Maminko, kam zmizela tvoje radost? Proč už se neusmíváš?

Třetí cíp hvězdy, Tonda, Benda, Fanda, Kamil, Petr a Ferda. Mariana, Anička, Zdenka, Marta, Eliška a Hanka. Mí kamarádi. Naše parta. Koulovačky, honičky, dovádění u rybníka, hry na schovávanou, hodiny plné smíchu a bez starostí. Kam se poděly? Kde jsou? Proč mě teď Benda nepozdraví a Anička vždy při setkání se mnou přechází

na druhou stranu ulice? Copak si nic z těch krásných chvil nepamatují? Zapomněli? Proč si s nimi nesmím jít hrát? Maminko, to už i děti nenávidí?

Čtvrtý cíp hvězdy, tatínek. Vůně tabáku, včerejších novina starých knížek. Dlouhé hodiny nočních rozhovorů o budoucnosti, dětství a vítězství. Hokejové zápasy, pečení masa a chytání ryb. Vřelé objetí navozující pocit bezpečí a neutuchajícího dobra. Pusa na dobrou noc a pohlázení po tváři. Tatínku, kde jsi? Proč ses nevrátil domů? Komu mám teď vyprávět o krásné sousedovic Evičce? Kdo mi poradí, jak maminku utěšit? Kdo mi řekne, jak se správně prát? Kdo mě obejmě a pohladí? Tatínku, vrať se. Já tě mám rád.

Pátý cíp hvězdy, vřelé pozdravy sousedů. Darovat pár slepic, vajíčka, mléko a nic neočekávat na oplátku. Krácení si nudy vymyšlením příběhů, když se maminka zapovídá v obchodě, a úsměvy kolemjdoucích na každém kroku. Tento náš poklidný život vystřídalo pohrdání, stud a opovržení. Kousavé pohledy a hlasité šeptání. Hanlivé poznámky a rána pod pravé oko. Bolest, pláč a beznaděj. Maminko, kde je spravedlnost? Kam se ukryla úcta? Vráť se pokora? Bude nás svět zase někdy milovat?

Šestý cíp hvězdy a maminka se na mne usmívá. Snaží se skrývat slzy, které se rozplynuly v nalomeném srdci. Pokouší se mě uchránit bolestné pravdy, protože ví, že by mě zranila. Ale maminko, já už jsem velký, tak se neboj, že mě budoucnost zlomí, a sděl mi, co tě trápí. Mám strach, že tebe samotnou by starosti usoužily.

Směr „Germany“

Jan Schneider (15 let), Gymnázium Olomouc-Hejčín

1. místo v I. kategorii, 13. ročník 2015/2016

„Ammare, vstávej! Musíme jít!“ Rychle jsem se posadil a zeptal se táty, co se děje a proč mě budí ve čtyři ráno. „Už to tady prostě nejde. Musíme utéct, jinak umřeme,“ odpověděl.

V mé zemi je totiž občanská válka. Byli jsme zvyklí, že čas od času pár bloků od nás vybuchne bomba nebo že slyšíme střelbu, ale teď to zřejmě bylo hodně vážné. Musel jsem si sbalit jen ty nejpotřebnější věci. Sice už mám třináct, ale i tak jsem při balení brečel jak malé děcko. Ze dne na den se prostě sbalit a začít cestu tisíce kilometrů dlouhou je opravdu těžké. Pořád jsem přemýšlel, proč se tady prostě nemůžou v klidu dohodnout – a všichni by tu nadále žili spokojení a šťastní. Řekl jsem si, že s takovým filozofováním musím přestat, protože to nikam nevede. Za dvacet minut jsme měli odejít. Nejhorší na tom bylo, že jsem se nemohl rozloučit s kamarády. Jediní, koho jsem před odjezdem viděl, byli babička s dědou. Bydlí totiž nad námi. Byli už moc staří na to, aby jeli s námi. Opět jsme si pořádně pobřečeli, protože jsme věděli, že to je asi naposledy, co se vidíme. To by ta hloupá válka musela brzo skončit, a to se asi nestane. Nábytek a některé jiné věci jsme jim nechali, aby je prodali a vydělali si aspoň na jídlo. Nasedli jsme do auta, naposled zamávali prarodičům a odjeli do Turecka.

Ještě dlouho jsem zůstal opřený hlavou o sklo a díval se na vzdalující se rodné město. Až zmizelo úplně. Všech třináct let bylo najednou minulostí.

Cesta byla velmi dlouhá a náročná. Během ní jsme udělali mnoho přestávek na pití, jídlo a záchod a snažili jsme se co nejvíce šetřit, abychom měli peníze do Evropy. Dorazili jsme do přístavu. Táta dokonce prodal auto, kterým jsme přijeli, nějakému chlápkoví, abychom měli víc peněz.

V přístavu bylo mnoho lidí. Několik dní jsme čekali na loď, která nás odveze. Když jsem ji viděl, řekl jsem si, že to nemůže dopadnout dobře. Nátěr opadával do moře a loď byla celá rezavá. S dalšími asi dvěma sty lidmi jsme vyšli po můstku, který vedl na palubu. Po dvou hodinách jsme mohli vyplout. Loď byla naprosto přečpaná. Řekl bych, že její kapacita byla tak o sto lidí menší. Mířili jsme do Řecka. Loď se dost houpala a já k ní ztrácel poslední důvěru.

Během plavby jsem potkal kluka přibližně stejně starého, jako jsem já.

„Odkud jsi?“ ptám se v angličtině, kterou jsem se naučil ve škole.

„Z Afghánistánu,“ odpověděl.

„Já ze Sýrie,“ pokračoval jsem.

Kluk se rozpovídal o tom, proč vlastně cestuje do Evropy. Důvody byly jasné. Chudoba, válka, ale také náboženství, protože byl křesťanem v islámské zemi. Cesta byla relativně dlouhá, protože ten lodní šrot byl vůbec rád, že pluje.

Dorazili jsme do řeckého přístavu. Byl jsem neskutečně šťastný, poněvadž jsem věděl, že hodně uprchlíků to štěstí nemělo. Dobrovolníci a řecké záchranné složky nám dali jídlo, pití a nějaké deky. Můj afghánský kamarád se mi někde v davu ztratil. Tušil jsem, že někteří Evropané mají z nás uprchlíků strach a celkem jsem je chápal, protože riskují své bezpečí, pomáhají, a nevědí, jestli ten nebo onen uprchlík je terorista, či člověk, který potřebuje pomoc. I já jsem si v duchu říkal, když jsem viděl nějakého migranta: „Jsi uprchlík, nebo terorista?“ Vždy jsem ale doufal v to první. Naším cílem bylo dostat se do Německa. Museli jsme přes Makedonii, Srbsko, Maďarsko, Rakousko a Česko. Cesta byla velmi, velmi dlouhá. Neustálé čekání na hranicích nebo čekání na vlak. Byl jsem ochoten vše podstoupit, protože jsem doufal, že je přede mnou život bez války. Všechny země jsme celkem v poklidu prošli, projeli, pouze v Maďarsku jsme se trochu zdrželi. Teď už nás čekala jen Česká republika. Tam jsme však byli zadrženi, což jsme docela chápali.

Ocitli jsme se v uprchlickém táboře.

Všechno je tady jiné. Divné. Jídlo mi nechutná. Co tady budeme dělat? Rodiče se zdají unavení. Táta většinou sedí, jen tak chodí a dívá se, máma se snaží uklízet, ale není ani co.

Řeči, kterou mezi sebou mluví lidé, co se o nás starají, nerozumím, ale jsou velmi milí. Pořád se na nás usmívají, asi se snaží ulehčit nám situaci. Sedím a dívám se. Malé děti si hrají, jedna žena pláče. Ale jinak je kolem zvláštní klid. Nevím ani přesně, kde jsme. Někdo říká, že je to Bělá, ale nevím, jestli tomu rozumím dobře. Na dveřích je vedle angličtiny napsáno INTEGRAČNÍ AZYLOVÉ STŘEDISKO. Snažím se to opsat a taky vyslovit.

Táta se rozhodl, že požádáme o azyl v České republice, protože už se nám prostě do Berlína nechce.

Začali jsme se připravovat na život v cizí zemi. Pilujeme češtinu, aby naši mohli co nejdříve do práce a já do školy. Je to velmi těžký jazyk.

Ale slečna, která nás učí, je velmi šikovná a milá, snaží se nám pomoci. Potom, co byly vyřízeny všechny úřední papíry týkající se azylu, jsme byli z uprchlického tábora propuštěni. Já mohl konečně do školy a táta do práce.

Pamatuji si první ráno, kdy jsem přišel do školy a sedl si k nějakému klukovi. Celá třída se na mě podivně dívala, protože na někoho tmavé pleti nebyli zvyklí. Ano, ve třídě byli Vietnamci, Ukrajinci, avšak Arab žádný. Začali si cosi šuškat, ale já jim nerozuměl, protože v češtině ještě nejsem úplně dobrý. Když jsem přišel ze školy domů, rodiče mi ukazovali v televizi demonstrace lidí, kteří jsou proti islamu a uprchlíkům. A bylo jich hodně. Měl jsem trochu strach, ale byli jsme na tom vlastně stejně. Já se bojím jich a oni mě. Doufal jsem, že se to časem spraví.

Snažil jsem se bavit se svým spolužákem v lavici. Museli jsme ještě v angličtině, ale češtině jsem rozuměl čím dál víc. Zjistil jsem od něj, že je Žid. Někdo by si mohl myslet, že s ním budu mít problém, ale já neměl a ani nechtěl mít. Bral jsem ho jako člověka, jako spolužáka, jako kamaráda. Velice mě potěšilo, že jsme se na tom shodli. Shodli jsme se také na tom, že ty rozdíly mezi námi dělají jen politici, dospělí a různí islámští radikálové.

Podle dalších zpráv, které jsem viděl, jsem pochopil, že v Česku je rasismus docela aktuální téma. Jednou jsem viděl, jak Romové napadli bílého člověka, pak zase bílý Roma. Chtěl jsem to změnit. Chtěl bych, aby se lidé respektovali, tak jako se respektujeme já a můj kamarád. Moc jsem si přál, aby byly zničeny všechny teroristické organizace, jako jsou Islámský stát, Tálibán a další.

Ve škole jsme dostali úkol napsat, kam půjdeme na vysokou školu a co bychom chtěli dělat. Já poprvé napsal něco v češtině a bylo to: „Chci jít do politiky, abych mohl dělat to nejlepší pro obyvatele Česka. Pro ateisty, křesťany, židy a muslimy.“

Sklenice vína

Tereza Třetinová (14 let), Gymnázium Moravský Krumlov

1. místo ve II. kategorii, 13. ročník 2015/2016

Byl červen. Petr seděl na terase svého domu a hleděl na krajinu, která jej obklopovala. Vinice se rozprostíraly do nedohledna, vrcholky hor se ztrácely v modravém nebi a sem tam prolétl kos, špaček či bzučící včela. Ve světle slunečních paprsků se leskla ranní rosa a vzduch voněl létem. Jedinou připomínkou po včerejší bouři byl příjemně chladivý vánek, jenž ho šimral na kůži.

V ruce držel sklenici vína. Loňského. Hleděl do dále a vzpomínal na ni. Tělo mu zaplavovalo hřejivé teplo, ale zároveň mu na zádech vyskákala studený pot. Stále se nedokázal zcela úplně smířit s tím, co jí udělali. Stále nedokázal pochopit, proč si ukázali zrovna na ni. Stále na ni myslel. Stále ji miloval.

Byla nádherná. Měla dlouhé černé havraní vlasy, které bláhově plávaly ve větru. Oči laskavé a vstřícné jako křišťálová studánka. Její milý úsměv rozpouštěl i to nejledovější srdce. Smála se jako dítě, které je šťastné a za darem radosti nehledá nic, co by si život chtěl vzít na oplátku. Líbilo se mu, jak krčila nos, když nad něčím dumala. Jak na něj spiklenecky mrkla, když mu sdělila tajemství. Jak mu za noci šeptávala slovíčka touhy. Jak jej milovala. Celým svým srdcem. Oddaně, opravdově, bez bázně a strachu. Bez lsti a očekávání. Bez pomsty a pokoření. Milovala ho tak, jak dokáže-me milovat jen jednou za život.

Byla velmi statečná a do vínu dostala notnou dávku odvahy. Nebála se postavit na odpor a něčím se vyjímát. Neskrývala to, čím je. Nestyděla se za to. Neviděla důvod, proč se za svůj původ hanbit. Byla židovka a o své víře vždy mluvila hrdě, s pokorou a oddaností. Na prsou nosívala žlutou hvězdu bez ostychu. Vždy ji nechala, aby prozářila pobledlou krajinu, v níž kráčela a vždy ji nosila se vztyčenou hlavou. Tak, aby ji každý viděl. Líbila se mu. Obdarovával ji květinami. Různými druhy. Kopretinami, sedmikráskami, pampeliškami, sněženkami, bledulemi, pomněnkami, fialkami, růžemi, fréziemi, čekankami, zvonečky, chrpami. Miloval, jak se vždy nechala omámit jejich blaženou vůní a přenést do dále, kde by milovala žít. Kde by svět miloval ji. Žili šťastně a vypadalo to, že až do smrti, ale osud si pro ně vybral jinou kapitolu, v níž měli hrát hlavní roli. Jednoho dne přišli a odvedli si ji. Vzali mu ji. Jen tak. Bez varování. Jako by nic. Luskli prsty, pronesli pár výhružných slov, zvolali pár nadávek a ona zmizela. Zbyl mu jen závan její vůně a prázdná světnice bez lásky, bez tepla, bez světla. Bez naděje, bez víry, bez touhy.

Bojoval. Pral se pro ni. Nechtěl se vzdát. Ale nakonec zůstal pokořený.

Vrátili mu ji až po válce. Zbídačenou, poničenou, ztracenou. Plápolající jiskřičky radosti, lásky a štěstí vymizely z jejích očí. Byla smutná, ponořená do sebe. Plakala. A jako kdyby zapomněla, jak se smát. Třásla se a hleděla do prázdna. Byla zlomená, nevěděla jak dál.

Nemohla žít dál. A on to věděl ještě dřív, než mu nadobro odešla.

Vytratila se v noci. Ráno ji hledal a našel v krvavě zabarvené vodě ve vaně v koupelně. Oči měla zavřené a ve tváři výraz osvobození. Byla volná. Již víc ji nemohli ničit, již víc ji nemohli nic brát. On byl vlastně i rád, že již byla svobodná. Uvědomoval si, že jeho dívka ukradli vše už toho dne, co si ji odvedli. Zavřeli ji tam, kde se duše mění, kde svět přestává dávat smysl, kde slunce ztrácí na kráse nového dne. Nevinil ji z toho všeho, vinu spatřoval jen v nich. Nezlobil se na ni, že ho nechala samotného, že volila smrt. Zlobil se na ně, že jí ukázali cestu do pekel. On věděl, že musela jít. Tak tu teď seděl na terase od jejího odchodu a stále spatřoval ten stejný zpřeházený svět. Občas ho přepadaly myšlenky, že umřela zbytečně a že se lidé z ničeho nepoučili. Že zapomněli hned, jak vojáci složili své zbraně. Mrzelo ho, že snad nikdo nic nepochopil. Bolelo ho čelit kruté pravdě, která bolela, pálila, ničila, vraždila. Brala si tady a teď. Bez okolků. Jen tak. Přiměl se ale věřit, že nemohla jinak.

Nevěděl, jak by měl žít dál. Stýskalo se mu po ní. Jak moc. Chyběl mu její vlídný hlas a křehký zjev. Její ladné pohyby a něžné polibky. Její dobrotivé srdce a její bezelstný pohled na svět. Chyběla mu. Stále ji miloval.

Pozvedl sklenici bílého vína vonícího letním vánkem bezedných nocí a neutichajícím světlem naděje. Připil na ni. Na tu, která mu ukázala, že na světě existuje láska. Na tu, která mu dala všechno, o čem vždy snil a nedokázal si přiznat, že by to někdy mohl dostat. Na tu, která se zdála nepokořitelná, ale zlomila ji krutá doba, ve které byla uložena do kolíčky a nucena vyrůstat. Připil na ni. Na tu, která hledala za každým stínem světlo a spatřovala i v těch nejděsivějších lidech kousek dobra, které bylo nepatrné, ale pro její oči to nejviditelnější. Na tu, jež rozbili a nedovolili v poklidu dopsat svůj příběh. Na tu, jíž zničili život. Na tu, již pokořila válka. Na tu, kterou miloval a vždycky milovat bude.

Když zachráníš jeden život, zachráníš svět

Milena Blažková, Gymnázium Zikmunda Wintra,
nám. Jana Žižky 128, Rakovník

2. místo v I. kategorii, 12. ročník 2014/2015

Holocaust

Sir Nicholas Winton

Přezdíván jako „Zachránce nevinných dětí“

Narodil jsem se roku 1909 v Anglii. Moje rodina byla německo-židovského původu a měl jsem 2 bratry...

Několik dnů před Vánoci, když mi tehdy bylo devětadvacet a já si balil věci na lyžování do Švýcarska, kam jsem se chystal na dovolenou, mi večer zavolal můj přítel Martin Blak, se kterým jsem se chystal jet, a prostě a rychle mi řekl: „*Dovolenou ruším a doufám, že uděláš totéž, odjíždím do Prahy, dostal jsem tam zajímavý úkol a potřebuji tvou pomoc, nemám čas ti říkat podrobnosti, má adresa je hotel Šroubek Praha ...*“ Neváhal jsem tedy a zrušil jsem svou rezervaci, ihned jsem koupil letenku do Prahy. Když jsem se se svým přítelem Blakem setkal v hotelu, začal mi vyprávět o uprchlících, kteří utíkají ze Sudet do Československa před příchodem Hitlerovy armády. Martin byl vyslán BRČR pro uprchlíky z Československa a snažil se ze země dostat dospělé po většinou umělce, politiky... Nevyřešenou otázkou ale zůstávaly **židovské děti**.

Výbor BRČR měl v Praze kancelář a její členové pomáhali dostat do bezpečí ty dospělé, kteří byli nejvíce ohroženi. Avšak nedokázal se najít nikdo, kdo by zorganizoval hromadný odjezd ohrožených dětí dokud..., jsem nepřišel *já*. Vyřešit tento problém bylo však nesmírně těžké, pomoci potřebovaly tisíce dětí, mezi nimiž byli jak chudí, kteří neměli ani na oběd, tak bohatí. Nejhorší fakt byl ten, že nikdo rodičům nemohl zaručit to, že se se svými dětmi po válce v Anglii setkají. Uvědomoval jsem si to. V Praze existovalo pět výborů, které se zabývaly jednotlivými skupinami uprchlíků. Snažil jsem se jednat se všemi pěti výbory, ale všichni byli tak zaneprázdnění, že odmítli.

Musel jsem se tedy iniciativy chopit sám – obtelefonoval jsem všech pět výborů a řekl jim: „*Byl mi předložen pouze jeden seznam, pokud nedostanu do čtyřadvaceti hodin další, použiji jen ten jeden!*“ Tato strategie slavila úspěch, s pomocí všech pěti výborů byl sestaven seznam dětí nejvíce ohrožených. Jako neoficiální osoba jsem mohl tam, kde by ostatní – pracovníci různých výborů – byli sledováni nacisty. A tak jsem navštěvoval tábory, angažoval se u Červeného kříže ...

Asi o deset dní později jsem se vrátil se stovkami snímků a podrobnostmi o dětech, které byly zapsány do seznamu do Anglie. Obracel jsem se na různé organizace, bohužel bezúspěšně – buď jim chyběly finance či měly plné stavy. Uvědomoval jsem si, že se bez oficiálního pověření daleko nedostanu a když výbor BRRC otálel s vydáním takového pověření, vzal jsem celou věc do vlastních rukou. Pro začátek jsem dal vytisknout na dopisní papír záhlaví: „*Britský výbor pro uprchlíky z Československa*“ a pod tím výrazným písmem: „**Dětská sekce**“.

Ještě než samotná opravdová záchranná akce začala, bylo třeba, abych se obrátil na britské ministerstvo vnitra. Jeho úředníci se mě neustále tázali: „Nač ten spěch?“ – nikdo totiž v té době nebral Hitlera jako hrozbu. Jelikož mě ale nikdo nesponzoroval, a vše jsem dělal na vlastní pěst, bylo to zdlouhavější a složitější. Než jsem dostal víza, musel jsem předložit žádost pro každé dítě zvlášť, s lékařským vysvědčením a potvrzením, že je pro každé dítě připravený domov. Dále jsem musel složit záruku padesát liber, na možné vrácení dítěte zpět do země. Abych dosáhl lepších výsledků, založil jsem karty s fotografiemi, věkem a jmény každého dítěte, aby si budoucí ručitelé mohli vybrat.

První seznam dvaceti dětí, pro něž byly sehnány domovy a sponzoři, jsem předložil 14. března 1939 - den před německou invazí a okupací Československa. Nelenil jsem a snažil se získávat styky v novinách, rozhlasu, televizním vysílání... A nabídky se jen hrnuly – od Židů a židovských organizací, od duchovenstva, od učitelů... Ale mojí největší starostí bylo, aby se děti umístily. Našli se však i tací, kteří mou práci kritizovali, vadilo jim rozdělení sourozenců – na to jsem však jen odpovídal: „*Uvědomte si, že v Británii byla hospodářská krize a lidé měli málo peněz. Nový domov nabízely dětem většinou nižší střední vrstvy. Přijmout jedno dítě byl obrovský čin. Kdybych byl čekal na rodiny ochotné přijmout dva sourozence, většina dětí by se byla nedostala pryč.*“

Poslední transport – ten největší, měl z Prahy odjet 1. září a odvézt do bezpečí 250 dětí. To se ale nestalo, jelikož v ten den Hitler vtrhl do Polska a hranice byly naprosto uzavřeny, zoufalství rodičů dětí, kteří byli všichni shromážděni na nádraží, když se dozvěděli, že vlak neodjede, bylo neskutečné. Všechny tyto děti později odvezli nacisté do koncentračních táborů. Vyhlášení války znamenalo konec dětských transportů, hranice nebyly průjezdné...

Po válce jsem se vrátil ke své úřednické práci, na moje činy by bylo asi zapomenuto, nebyť mé ženy Grete, která objevila dokumenty o dětech, dopisy od jejich rodičů ... Na její dotaz, proč jsem jí o tom neřekl, jsem odpověděl jen: „*Přeci každý muž má před svou ženou nějaké to tajemství*“. V roce 1988 před kamerami BBC v pořadu „That's Your Life“, kde jsem se ocitl poté, co má žena předala dokumenty historičce Elizabeth Maxwelové, jsem byl velmi dojatý, když se na vyzvání moderátorky postavilo celé publikum na její dotaz: „Pokud jste jedno ze zachráněných dětí, postavte se.“ Nemohl jsem na okamžik ani dýchat, mé slzy, které mi najednou začaly stékat po tváři, byly opravdové, nefalšované...

Tajemství sklenic

Michaela Augustinová, Konzervatoř Plzeň, Kopeckého sady 10, Plzeň

1. místo ve II. kategorii, 12. ročník 2014/2015

Varšavské ghetto, jaro 1943

Všechno je teď jinak. Falešné dokumenty mě proměnily z učitelky na zdravotnici v ghettu, z obvyčejně nepohodlné ve smrtelně vinnou. Nejsem už jenom Irena Sandlerowa, členka Żegoty, teď jsem i sestra Jolanta. Možná hlavně ona.

Situace ve varšavském ghettu je katastrofální. Všude pohublí lidé, hladové krysy, mrtvoly lidí obsypané krysy. Každý den přibývá nakažených tyfem. V ghettu je taková spousta sirotků!

Dnes večer jsem se vrátila domů obzvlášť unavená – celý den jsem běhala s léky a tajně rozdávala jídlo. Podařilo se mi vynést asi roční nemluvně. Naštěstí spalo. Až se setmí, odnesu ho do kláštera, tam se dobře postarají. S Matkou představenou se znám celkem dlouho, jsme obě katolíčky. Jestli mi na to přijdou ...

Už se nám podařilo zachránit větší množství židovských dětí. Žádné nezapochybovalo o mých dobrých úmyslech. Možná proto, že ovládám jidiš a nosím židovskou hvězdu. Jejich pravá jména i nové identity zapisuji na lístky, vkládám do sklenic od marmelád a ty zakopávám na zahrádce. Snad jich bude co nejvíc! Když vynáším děti z ghetta, mám strach, i když je to zároveň krásný pocit. Ale ta nejistota ...

Budu si muset opatřit další sklenice. Jestlipak mi je Angelika z koloniálu schovala?

***

„Dobrý den!“ Irena se zalekla. Propána, nová prodavačka – snad Angeliku nezatkli ... Musím být opatrná.

„Dobrý den. Čímpak posloužím?“ zeptala se a zvědavě si příchodí prohlédla. Kolik jí může být? Snad třicet – je mladší než já.

„Chleba prosím,“ pokusila se o klid Irena. Proč se tváří tak netrpělivě?

„Tady prosím. Copak dále?“

Ona vážně neví nic o tom, že mi Angelika schovávala sklenice od marmelády?

„Vy jste tu nová, že?“

„Ano, jsem tu první den.“

Do nezkušené prodavačky vjela nejistota. Tváří se přátelsky, ale moc se ptá. Co je ta brunetka s vlasy do uzlu vůbec zač? Neprošetruje náhodou, jestli nejsem Felicia

Dabrowska, co v domě přechovává děti židovské kamarádky?

„Angelika tu už neprodává?“

„Paní Angelika? Ne. Byla přeřazena. Ale nechala mi tu soupis drobných dlužníků.“
Ach, jak si vymýšlím! „Nejste náhodou Jagoda Adamczykowa? Nebo Malina Laska, nebo Alicja ...“

„Mě mezi dlužníky nenajdete,“ skočila jí Irena rychle do řeči. „Jsem Irena Sendlerowa.“

Až odejde, zapíšu si její jméno. Zapíšu si jména a vzhled všech, kdo se zvědavě vyptávají. Mohli by ohrozit Bena a Chanu a já Ester přece slíbila, že u mě děti budou v bezpečí.

Napětí by se dalo krájet.

„Ještě nějaké přání?“

„Meruňkový džem,“ rychle ukončila rozhovor Irena.

Varšavské ghetto, srpen 1943

Od té doby, co mě povýšili na vedoucí zdravotníků židovských dětí, je mohu vynášet v daleko větším množství. Některé pašujeme v odpadcích, další vedeme temnými stokami a doufáme, že se jim kvůli té cestě nadobro neuzavře pohled na slunce. A přenášíme je i v rakvích, aby měly naději na život. Malý Jehuda se tolik bál, smutně se usmála, musela jsem ho ujistit, že se jen vyspí a bude u „tety“. Pořád vidím ty jeho vyděšené, prosebné oči. Nemluvnata přehazujeme v pytlích přes tři metry vysokou zeď – jako by to byly brambory. Vždycky mě bodne osten strachu, že je za zdí nechytí, že se jim něco stane... Ale v porovnání se strachem, že se tyhle „záchranné akce“ provalí a všichni zemřeme – děti i spolupracovníci, to není nic. Svět je vzhůru nohama!

Tenhle zákazník vypadá nebezpečně ...

„Dobrý den, čímpak posloužím?“ zeptala se opatrně.

„Felicjo Dabrowska ...“

„To není pravda!“

„Máme Chanu a Bena,“ zašklebil se.

„To není pravda ...,“ prodavačka se sesula na židli.

„Uvedte další nepřátele Říše. Chci tři jména.“

Nemůžu, přece neudám nevinný lidi ... rychle jí běželo hlavou. Jenže co bude s dětma?

„Tak bude to?!“ zadíval se jí přímo do očí. „Jestli je chcete ještě někdy vidět ...“

Už věděla, že jména řekne. Ale jaká uvést? Což některá ze seznamu zvědavých zákazníků?

„Seweryna Marna, Fryderyk Pawlowski, Irena Sendlerowa,“ četla náhodná jména.

„Teď mi děti vrátíte?“

„Ještě ne. Až se potvrdí, že jste nelhala. Že jste nás nechtěla oklamat.“

Členové gestapa krátkou dobu stopovali všechny tři. První dva vinnými neshledali. Když Irena Sendlerowa vyjížděla z ghetta, prohledali její dodávku. Pochopila, že je konec.

Varšavské sídlo gestapa, srpen 1943

„Neřeknete nám tedy jména těch, co jste vyvedla z ghetta?“

„Ne.“

Všechno mě tolik bolí ... Bože, dej mi sílu ještě vzdorovat ...

„Rozmyslete si to dobře, Ireno! Nebo spíš Jolanto ...?“ pravil s pohrdáním.

Kdybych prozradila byť jedno jméno, donutili by mě říct i ostatní, uvažovala Irena. Zničila bych všechno dobré, co jsme se Žegotou kdy podnikli. Zradila bych přátele i sama sebe. Když z mozaiky vypadne jeden dílek, už to není umělecké dílo, ale spousta slepených střepů. Ne, nerozbiju životy nevinných lidí. Budu mlčet jako sklenice na zahrádce! Ani o nich jim nepovím, staly by se z nich hroby zachráněných dětí. Musím vydržet! Žegota přece vzkázala, že mě v tomhle pekle nenechá. A i kdyby ...

„Neřeknu nic!“

„V tom případě budeme pokračovat ...“, pravil výhrůžně a otočil se k vedlejšímu důstojníkovi. „Sežeň tu Dabrowskou, co ji udala. Třeba pomůže při výslechu. A když ne ..., stejně ji musíme zlikvidovat.“

Než se prodavačka nadála, seděla v kanceláři. „Paní Dabrowska, vítejte.“

Proč to říká tak kousavě?

Otevřeli před ní dveře mučírny. Zachvěla se. Na zemi ležela ... Ale je to vůbec ona? Nepoznávala ji. Oči utopené v modřinách pevně zavřených, ústa se chvěla neslyšitelným šepotem, zpřelámané končetiny vypadaly jako stočená stébla ostřice. Ten, kdo je polámal, na nich zanechal svou krev. Kdyby to byla Irenina, už by přece nedýchala ...? Ne, tolik krve nemůže být její ...

Prodavačka spolkla nevolnost, kterou v ní vyvolal zápach krve i vědomí, že to zavini-la ona. Ale ona přece chtěla zachránit své děti!

„Pověz něco,“ zakňourala směrem k zuboženému tělu. Nikdo jí neodpovídal. Přiklekla. „Pověz cokoliv,“ zaprosila zoufale.

Ticho. Přemohla odpor a vrátila se ke stolu. To ticho se nedalo snést.

„Vidíte? Je nám k ničemu! Vy taky.“

„Kde je Ben? Kde je Chana? Co jste jim provedli?!“ zašeptala.

Skrz slzy neviděla nic. Ani to, jak důstojník vytahuje pistoli.

„Ty jsme zastřelili hned tenkrát. Nemusela jste udávat vůbec nikoho, děti už byly po smrti.“

Citadela jejího života se zhroutila po jediném výstřelu.

Varšava, 12. května 2008

Už se těším, že ji opět uvidím – svou záchránkyni. Pamatuju si, jak mě uspávala do

rakve a pak mě převzali náhradní rodiče. Pamatuje si ona na mě? Poznává mě? Malého Jehudu? Asi těžko. Bylo mi tehdy pět, jí třicet jedna. Navíc, jak jsem se dozvěděl, nás zachránila dva tisíce pět set ... nemůže si udržet v paměti tolik tváří. Já si tu její vybavuji dobře.

Jak asi vypadá teď? Odrážejí se v její tváři ty hrůzy, které si prožila? Prý ji gestapáci mučili, ale ona projevila sílu své křesťanské osobnosti a neřekla nic. Ani „ň“. Ani když ji odsoudili k popravě. Žegota tenkrát podplatila ostrahu, aby ji nechali utéct, a Irena pak žila až do konce války v úkrytu.

Ale i po válce měla problémy kvůli svým politickým názorům. Nezamlouvaly se komunistům v Polsku a politický režim její rodné země jí dokonce v roce 1965 zabránil převzít vyznamenání Spravedlivé mezi národy. Až v roce 2003 Polsko ocenilo její nezištné zásluhy Řádem bílého orla. Loni mojí statečné záchránkyni nabídli Nobelovku za mír. Tu měla dostat, jenže ji vyfoukl Al Gore s projektem o globálním oteplování ... Teď se Irena konečně dočká zasloužené pocty – otevřou tady školu s jejím jménem. Do otvíračky zbývají dvě hodiny. Nemůžu se dočkat, až uvidím její úsměv! A nejsem jediný, rozhlédl se. Sjely se sem takové zástupy ...

Zdá se mi to, nebo dav hlučí víc než před chvílí? Co si to asi šuškájí?

„Pane, už jste to slyšel?“

„Co bych měl slyšet?“

„Irena Sendlerowa zemřela.“

Cena života

Vít Mrkvica, ZŠ Emila Zátopka, Pionýrská 191, Kopřivnice

1. místo v I. kategorii, 11. ročník 2013/2014

Šum stromů. Chladný ranní vánek a ohýbající se stébla trávy. Listy na stromech a klokotání vody v potoce. Myšlenky plynoucí hlavou. Okamžiky, když pocítíte hluboko uvnitř sebe dotek naprosté sounáležitosti nebo nekonečné harmonie života samého. I nejmenší a pro někoho také nejbezvýznamnější chvíle bytí. To vše je život. Jedinečný. Nedocenitelný. A konečný. Ten, kdo pochopí skutečný význam těchto myšlenek, nalezl i moudrost a mír. To všechno si mladý muž, sedící na zemi a opírající se zády o zeď, uvědomoval. Hořce litoval, že až teď ušel pravdu. Měl na sobě staré šaty, jejichž barva se už dávno nedala určit. Prošlapané boty ho tlačily a nohy měl oteklé. Tmavé dlouhé neupravené vlasy mu padaly do tváře a dvě světle hnědé oči vzhlížely vzhůru směrem k šedé obloze. Nechtěl umřít, chtěl žít. Byla to bytostná touha, silnější než jakákoliv, kterou kdy pocítil. Kdysi mu dny splývaly v jednotvárném koloběhu, který se opakoval stále dokola. Věci, o nichž si nemyslel, že jsou důležité, zapomínal a nevěnoval si jim. Drobnosti. Detaily každodenního života. Nyní si uvědomil, co mu všechno uteklo pod rukama. Kdyby dostal další šanci, stal by se z něj ten nejšťastnější člověk na světě, jelikož nyní již znal, jaké nekonečné možnosti, pocity a obrazy svět nabízí. Po tváři mu stekla jediná slaná a průzračná slza, hledající si cestu skrz vrstvu potu a špíny na jeho obličej. Hluboko uvnitř sebe sama, v nitru jeho duše, se ho zmocnil velký žal. Hlavně kvůli tomu, co mohlo být. Pro to, co mu osud odepřel. Přejížděl rukou po kamenné cestě, na níž seděl a vychutnával si každý hmatový vjem a každou nerovnost, dokonce teď cítil všechny nepatrné pachy a vůně ve vzduchu. A zatímco pomalu začínalo svítat skrz clonu mraků, setrval ve svých myšlenkách. Varšavským ghettem vládlo ticho. Dnes byl den transportu. Němci tvrdili, že je zaveze k nové práci, jídlu a všemu, co si mohou přát. Ale snad každý, kdo nebyl úplně zaslepen iluzemi nebo netrpěl nedostatkem zpráv zvenčí, musel vědět, že nic takového na ně nečeká. Denně skončily díky nacistickým kulkám životy desítek Židů. Panovala zde bída, hlad a také beznaděj.

Tmavovlasý muž ležící na špinavé zemi, na níž po hodinách přemítání konečně usnul, se probudil do temného dne. Jako by i počasí ovládlo zoufalství. Když pohlédl vzhůru, uviděl jen tmavou clonu mraků, bez jediného paprsku světla, který by pronikl skrz. Náhle se dostavily všechny představy a myšlenky, jimž na několik málo hodin unikl do slastného stavu nevědomí, do spánku. S povzdechem se postavil na nohy, pociťuje otupující bolest snad ve všech částech těla.

Kolem něj bylo mnoho dalších mužů, žen i dětí, všichni označení dle vyhlášky výraznou žlutou barvou, aby se nikdo nemohl dopustit opovrženímhodné chyby a splést si je s prostými lidskými bytostmi. Členové rodin, které ještě nebyly rozděleny, se drželi navzájem svých blízkých, jako by se jednalo o nějakou skálopevnou jistotu na tomto světě. On však nikoho neměl. Zůstal sám.

Už od včerejšího dne setrval zde, kde společně s ostatními očekával vlak, který ho měl vzít pryč, daleko od jeho města, vzpomínek a celého jeho života. Ve šťastnějších časech býval zručným tesařem. Ještě si pamatoval ten pocit příjemného uspokojení z dobře vykonané řemeslné práce, dokonce si vybavoval i svou radost, když se mu ještě jako tovaryši začaly tvořit jeho první mozoly na ruku. Vyrostl na venkově, ale časem si jeho rodina našla cestu do hlavního města, kde - jak doufala - našla nový život. Vzpomínka na rodinu ho zasáhla jako nůž, jenž opakovaně vjíždí do stejné rány. A tak tam stál se zavřenýma očima, hluchý a slepý k dění kolem, snažil se navěky zachovat společný obraz jeho smějící se rodiny tak, aby ho nepřebila krutá skutečnost. Kroky. Desítky nohou ve vysokých botách. Hlasy. Z jedné strany se ozýval ustrašený šum a z druhé pohrdavé povely v němčině. Otevřel oči. Už přišli. Otevřeli bránu. Nastal čas. Dav lidí se pomalu pohnul. Mladí i staří, vážné a smutné výrazy všude kolem. Šel s ostatními. Kráčeli mezi dvěma řadami vojáků. Napadla ho myšlenka, zda žádný z nich v sobě nemá nic jako soucit nebo lítost, či slitování. Ovšem že mají. Jsou to lidé jako my. A přesto. Až na pár malých dětí všichni byli podivně zamlklí. Všichni tuší svůj osud. Jaká to nespravedlnost, napadlo ho. Nic jsme nikomu neudělali. A přesto teď přijdeme o všechno, o co přijít lze. A o mnohem víc. Znovu ho bodla myšlenka na všechno, co život nabízí. Pomyslel si, zda si to jsou obyčejní lidé v obyčejných časech vůbec schopní uvědomit. Nejsou. Kdybych jim to tak mohl slovy vypovědět.

Němci je začali hnát do vlaku. Skutečně věří, že jsme jiní než oni? Skutečně je možné, aby si něco takového mysleli?

Přišla řada na něj. Otočil se. Pohlédl na město, kde našel svůj domov. Kdesi v dálce se šedivá clona protrhla a proniklo skrz ni sluneční světlo a ještě naposledy uviděl toto místo takové, jaké bývalo. Místo štěstí, pokoje, míru, svobody a lásky. Usmál se a nastoupil do vlaku, aby se už nikdy nevrátil.

Preludium a fuga h moll

**Michaela Augustinová, Konzervatoř Plzeň,
Kopeckého sady 10, Plzeň**

1. místo ve II. kategorii, 11. ročník 2013/2014

Nastala jedna z těch chvil, kdy jsem se toulala po Plzni a marně sháněla vánoční dárky. Předchozí dny už jsem prošla téměř celé centrum, nezaujalo mě ale vůbec nic. Tentokrát jsem z trolejbusu vystoupila úplně jinde, než kam běžně chodívám. *Třeba tu najdu nějaký nový obchod...?*

Všude bylo liduprázdno, jedinou společnost mi dělal třpyt sněhových vloček na chodníku, strašlivý chlad a shluk melancholicky šedohnědých domů. Starší se opíraly o mladší, menší se krčily ve stínu těch vyšších. Každý se lišil od ostatních, a přesto všechny spojovalo totéž – ponurý, opuštěný výraz fasád, rampouchy na oknech a zamrzlé potůčky vody, které z nich tekly v předchozích teplejších dnech. Pronikavé pohledy zakaboněných pavlačí mě trochu znervózňovaly. Raději jsem je rychle míjela a šla dál. Co tu vůbec dělám?! Ale cosi mě táhlo kupředu.

Melodie vycházela z jednoho nenápadného obchůdku. Už když jsem se blížila, poznala jsem, že skladba je v mollové tónině, a těsně před vchodem nebylo pochyb, že slyším Bachovo Preludium h moll. Zvuk cembala mi ale připadal poněkud zvonivější než obvykle a každý tón překypoval vznešeným smutkem. Zbystřila jsem. Proč se mi hudba jeví tak zvláštní a působivá? Kdo to jenom hraje?

Než jsem se nadála, seděla jsem v pohodlném křesle, držela v ruce obal od staré vinylové desky Zuzany Růžičkové a poslouchala čarování s tóny Temperovaného klavíru. V hlavě mi vytanula vzpomínka na knížku, kterou mi babička před třemi roky darovala k Vánocům. Už tehdy mě kniha o životních osudech Zuzany Růžičkové zasáhla. Bylo mi tenkrát čtrnáct, přesně tolik jako jí, když se jí život obrátil vzhůru nohama... Hudba dodávala mým myšlenkám zvláštní atmosféru a přede mnou se začal odvíjet příběh jako na filmovém plátně:

Budoucí skvělou cembalistku Zuzanu Růžičkovou propustili už z primy gymnázia a v lednu 1942 deportovali do Terezína. Nechápala proč. Až doposud si nevšímalá toho, že by do společnosti nezapadala – bez problémů chodívala jak do křesťanského kostela, tak na hodiny klavíru. Židovskou hvězdu však nosila už tenkrát. Ukrytou pod kabátem.

Na okamžik jsem přerušila tok myšlenek, protože mě zaujaly melodické a harmonické postupy v preludiu. Vyvíjely se tak, jako by autor po něčem tápal, něco hledal. Možná důvod nemilosrdného osudu?

V táboře se shromáždilo mnoho vzdělaných lidí, jakási evropská špička. V Terezíně také slýchala dobrý orchestr se slavným pianistou a koncerty dětského sboru. V roce 1943 Zuzanu převezli do Osvětimi-Birkenau. I tady ji muzika provázela.

Kdo by neměl rád písně Voskovce a Wericha? Ani Zuzana nebyla výjimkou. Na jednu si vzpomněla a začala si ji po paměti notovat. Když zpívala, šla jí práce od ruky rychleji. Spoluvězní na zpívající děvče s úsměvem hleděli, někteří měli i chuť se přidat. Všeobecná hořkost v ovzduší se částečně rozplynula a nebýt té těžké práce, snad by zavládla i uvolněná atmosféra.

Jen jedna osoba v okolí entuziasmus nesdílela – polská bachačka. Zavětřila bezstarostnost. V kombinaci s češtinou se to nedalo vydržet. Roztřásla se vzteky. *Tomu se musí udělat přítrž!* Žádný z vězňů nezaznamenal, jak se do jejich řad vmísil obličej dozorkyně zkřivený nenávistí. Ostatně si dala záležet, aby je překvapila (jinak by to už přece nebyla taková zábava) – *zvlášť tu malou židovskou primadonu. Co si o sobě vůbec myslí? Že se kvůli ní Osvětim promění v útulné místečko, kde se zpívají písničky, lelkuje se nad omalovánkami a do pusy lítají pečeni holubi?* Její rozčilení neznalo mezí. Nejradši by zavolala posily, aby zlynčovaly všechny ty hajzly s tupými úsměvy a navěky jim je vymazaly z rejstříku výrazů. Jenže to by selhala její šoková terapie. Pouze toto vědomí ji přimělo zůstat zatím v klidu. *Zatím...*

Proplétala se mezi vězni a s každým dalším krokem byla blíže „spravedlnosti“. Představovala si, jak její zásah proběhne. Dá té holce pěstí? Mrští s ní na zem a kopne do ní? Bylo příjemné pohrávat si s takovouhle myšlenkou, *ano, ta buřička by to zasloužila*. Jenže musí stačit facka a slovní napomenutí.

Zatajila dech. Příčina jejího problému stála otočená zády a hloubila příkop. Nevšimla si jí. *Soustředí se akorát tak na lopatu a tu odrhovačku*, zaradovala se Polka. Ještě posečkala, sesumírovala si, co přesně a jakým tónem jí řekne, a vychutnávala sílu okamžiku. Odjakživa měla vytříbený smysl pro drama. *Ted' nastal pravý čas*. Zhluboka se nadechla.

„Tady se zpívat nebude!“ rozkřikla se na Zuzanu znenadání a udeřila ji do tváře. Dívka zmlkla a vyjeveně se na ni podívala. „Tady se totiž umírá,“ objasnila jí s gusem. „A nečum na mě jak sůva z nudlí!“ Nadšeně sledovala, jak dívčin úsměv zmizel. I ostatní vězni posmutněli. *Toto bylo měřítko poctivě odvedené práce*, pomyslela si spokojeně a pomalu odcházela. Cítila se báječně. Kdyby to viděl pan Hitler, byl by na ni pyšný.

Na okamžik jsem pozornost věnovala pouze hudbě a zaposlouchala se. Nejdříve do stoupajících sekvencí; pak melodie klesla dolů a zastavila se na dramatickém trylku. Zuzanu ani její matku nakonec do plynu neposlali. Obě úspěšně podstoupily selekci, v červnu 1944 je převezli do Hamburku na těžkou práci. Dennodenně vyjížděly odstraňovat trosky po bombardování nebo kopaly příkopy. V únoru 1945 byla transportována do Bergen-Belsenu. Musela nosit cihly. Celé hodiny nosila cihly. Celé dny nosila cihly. Na rukou sedřených do krve se jí už dávno dělaly omrzliny. Co bylo ale horší, pozvolna se objevovaly i na srdci...

Preludium uzavřel akord H dur. Zapečetil ho však nepřístupně? Ne. Ozvaly se první, osamocené tóny fugy. Jejich smutek víceméně navazoval na charakter preludia, jen se zdál být ještě hlubší.

Koncentrační tábor v Bergen-Belsenu byl osvobozen hned roku 1945. Návrat však nebyl o nic snazší než deportace – Zuzana se neměla kam vrátit. Přišla o všechny členy své rodiny kromě matky, která právě bojovala se skvrnitým tyfem. Přišla i o svou velkou lásku – klavír, měla úplně zničené ruce.

Ráz fugy se na pár taktů změnil, potemnělou h moll prosvítila D dur.

Tak ji tedy propustili. Bylo jí sedmnáct a měla celý život před sebou. Zatím prožila jen jakousi předeheru, ponuré preludium života. Avšak nebýt toho preludia, nenastoupila by fuga. Období složitých myšlenek, několika nekonečných melodií naráz, z nichž se občas na závažné preludium vynoří ostrůvkovitá vzpomínka. Velmi dlouhé, strhující období fugy plné hudebního bohatství, vnitřních krás, vášní i rozjímání, které i přes rozmanitý průběh nikdy neopustilo hlavní téma, známé vlastně již na jejím začátku...

Zamyšleně jsem se zahleděla na letitý gramofon, na němž se pořád otáčela hrající deska. Válka vzala tolika lidem naději na veselou fugu, pomyslela jsem si hořce. Snad čeká alespoň mne. Jen škoda, že se životy tolika nevinných lidí odvíjely od melodie smrti a krutosti!

Zmocnila se mě zvláštní melancholie. Podívala jsem se výlohou ven a skoro nic jsem nepoznávala. Venku začalo hustě sněžit.

SOUTĚŽ DANIEL 2019 – fotografie – Výsledková listina II. kategorie (střední školy)

Pořadí	Autor příspěvku	Rok nar.	Adresa školy (kraj)	Název příspěvku
1. místo	Adéla Málková	2001	Vyšší odborná škola zdravotnická a SŠZ, p.o., Palachova 35, 400 01 Ústí nad Labem	Bratrství/Brotherhood
Čestné uznání	Kristýna Šedová	2001	Obchodní akademie, SOŠ a JŠ, Pospíšilova 365, 500 03 Hradec Králové	Oswiecim

Pozn. V I. kategorii nebyla oceněna žádná práce.

Statistika soutěže Daniel 2018/2019

	Zaslané práce	Oceněné práce	Čestná uznání
Literární část	ZASLANÉ PRÁCE	OCENĚNÉ PRÁCE	ČESTNÁ UZNÁNÍ
1. KATEGORIE	4	3	2
2. KATEGORIE	4	2	0
CELKEM	8	5	2
Historická část			
1. KATEGORIE	2	2	0
2. KATEGORIE	0	0	0
CELKEM	2	2	0
Fotografie			
1. KATEGORIE	0	0	0
2. KATEGORIE	3	2	1
CELKEM	3	2	1

Sborník literárních prací
Kolektiv autorů
Vydal: Národní institut pro další vzdělávání
Senovážné nám. 25, 110 00 Praha 1
Náklad: 250 ks
© Národní institut pro další vzdělávání, 2019

ISBN 978-80-7578-013-3

Literární a historická soutěž

DANIEL

pod záštitou Mgr. Daniela Hermana